

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Видає Головна Пластова Бюлава

PLASTOVY SHLIAKH

Виходить що три місяці

Жовтень - грудень

Ч. 4 (51)

October-December 1976

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Леонід Бачинський, Роксоляна Гарасимів, Ярослав Гарасимів, Тоня Горохович, Теодор Данилів, Анна Коренець, Ольга Кузьмович, Іван Манастирський, Атанас Мілянич, Лариса Онишкевич, Любомир Онишкевич, Петро Саварин, Володимир Соханівський, Омелян Тарнавський, Атанас Фіголь і Люба Мазяр.

Мовний редактор: пл. сен. Іван Манастирський.

Мовний редактор з технічних причин не дістає всіх матеріалів до справлення і також не робить друкарської коректи.

ЗМІСТ

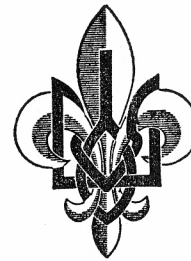
надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата від 1 травня 1974 р.: США і Канада: \$8.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.00.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8



ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН

ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — аКнада

Ч. 4 (51)

жовтень - грудень

Редакційна стаття

БУТИ ЧИ НЕ БУТИ ПЛАСТОВІЙ ПРЕСИ?...

Нашим журналам грозить криза. У наступному році, якщо не буде негайної реакції всього членства, щоб кризу перебороти, вони перестануть появлятися. На VII Зборі КУПО видавничо-господарська комісія присвятила багато часу для бюджету і способів забезпечення пл. видавництва матеріальною базою.

Є кілька причин цієї кризи: дорогий друк і папір, пошта, підвишка їх з місяця на місяць, а передплати годі так часто змінити. З прикрістю доводиться ствердити, що велику суму грошей винні видавництву післяплатники. Коли б вони всі борг сплатили, ми б не стояли перед загрозою припинення появи журналів. Матеріальний стан пл. видавництва — це один бік медалі. Заборгування післяплатників — це байдужість їх до преси, незацікавлення змістом, а напевне не брак фондів. Доля і стан нашого видавництва тісно в'яжуться із станом і долею Пласту, з рівнем виховної праці у пл. чистинах. Наявність преси в організації вказує на її силу, правильну дію, свідчить про наявність у ній людей, які спроможні її видавати, про відповідний рівень і вироблення членів організації, про їх розуміння ролі преси у житті людей. Без їхньої співпраці преси не може бути.

Коли зважимо вислів Дрота, що “виховання — це надавання думкам і почуванням якогось напрямку”, то потреба читання преси стане очевидною. Байдужість же до неї пояснюватимем нічим іншим, як нехиттю до друкованого слова у дітей і молоді, упередженням у дорослого членства. У дискусіях на тему змісту журналів часто можна почути закид, що, мовляв, тому нема зацікавлення їх змістом, що він невідповідний. Щодо ПШляху прийнято навіть резолюцію, щоб змінити форму, зміст і спосіб редагування журналу, мовляв, це зробить журнал почитнішим. Очевидно, новість, зміни, корисно впливають на зацікавлення, тому зміни побажані. Проте, щоб такі зміни зробити, треба, щоб принаймні ті, які про них говорять, виявили свої побажання щодо цих змін, щоб хоч ті, яким лежить на серці добро журналу, здобулись на листа з порадами, коли вже на статтю в них нема часу чи змоги.

Байдужість до друкованого слова — складна виховна проблема. З нею тісно пов'язана справа заборгованості за журнали. Не платять за журнал, бо він їм зайвий, читачі не зацікавлені його одержувати. І коли б ми порядком організаційної дисципліни зобов'язали все членство журнали передплатувати, а тим забезпечили б базу їх існування, то такий вихід з ситуації аж ніяк не є розв'язкою справи, не є знаком переборення кризи. Нам треба докласти зусиль, щоб передплатники свої журнали читали. А відповідальність за це спочиває не тільки на ГПБ, КПС-ах, але й на станицях, куренях, гуртках, на кожному членові.

На нарадах видавничо-господарської комісії VII Збору КУПО не було змоги аналізувати редакційних справ, змісту журналів, давати оцінки, наскільки вони виконують свою функцію. Ситуація пл. в-ва застала нас шукати способів, як його взагалі зберегти.

В основному до таких напрямних дій зводяться схвалені резолюції:

1) Поставити культуру друкованого слова у пластовому середовищі як одну з перших виховних справ. Увести у виховний план праці акції, які впливають на культуру друкованого слова: конкурси “живого слова”, дискусійні лави, драматичні гуртки, одноднівки, стін-газети, літературні вечори, дописи до журналів, конкурси “молодого пера”, успішність у школах українознавства тощо.

Труднощі щодо мови не звільняють ані батьків, ані виховників від обов'язку саме через читання журналів поліпшувати знання мови. Є ж серед виховників і батьків такі, які успішно поборюють ці труднощі. Схвалено, що на сходинах роя, гуртка, куреня чи гнізда обов'язково раз на місяць має бути в програмі знайомлення членів із змістом відповідного (новацького чи юнацького) журналу. Вислідом цього буде співпраця з журналами.

2) Щоб поживавити зацікавлення журналами серед юнацтва, визначити референтів преси з-поміж юнаків(чок) і новацьких виховників для зв'язку з журналами.

Ми не думаємо, що рятунком для ПШляху можуть бути самі зміни форми, змісту чи самої редакції, бо зацікавлення журналом не з'явиться нагло, як емоційне збудження дитини на вид цукерка, товпи на сенсаційне видовище чи повідомлення. Неможливо ж спів хор, (як це розповідає байка Л. Глібова) поліпшити самим тільки переміщенням співаків. Не в тому корінь лиха. Лихо всім нам добре відоме. Воно — це байдужість, опортунізм, брак ідейності — вічні людські хиби, вороги всякого поступу.

“... Майбутність Пласту не в пластовій молоді, тільки в пластунах-самоуках. “Пластовий Шлях” повинен стати органом їх “самопомочі”, — писав Дрот у першому числі ПШляху на Рідних Землях. Так розумів Основник Пласту роллю “органу пластової думки” тоді, коли ми були в Батьківщині. Вже тоді кожний повинен був активно користуватися друкованим словом. Що ж говорити про потребу преси в умовах діаспори?”

Коли по 20-річній перерві у 1950 р. ПШлях появився знову, і тоді серед нас були поділені погляди щодо його змісту. Одні вважали, що журнал повинен займатися питанням організаційно-виховної праці в Пласті, інші ж прагнули бачити його органом пластової думки. Тоді в першому відновленому числі (ч. 4) визначено його напрямні: “давати джерела і ринок збуту для праці над собою”, оцінювати успіхи цієї праці, будувати правильне відношення до сучасної України та українського докільля в діаспорі, сплачувати борг нашій Батьківщині як її гідні репрезентанти на нових місцях поселення, активізувати загал членства до самовиховної і громадської праці на ідейних основах Пласту.

Слідкуючи за пов'язанням нашої преси з життям Пласту, можемо зауважити, що найменше успіхів маємо щодо пер-

шої прямої. Пластові журнали не є органами для самоуків, бо самовиховання у Пласті не стоїть на висоті. Коли б самовиховання було актуальне серед членства, ми не мали б післяплатників, не дійшло б до кризи, були б живі зв'язки редакцій з читачами, журнали надавали б напрямок думкам і почуванням читачів, вони стали б інструментом виховників, щоб провадити їх до самостійності думки.

3) Подбати про охоплення передплатами журналів усе новачтво, юнацтво, активне старше пластуництво та сеньйорат. З новим роком провести ударну акцію за своєчасні передплати, бо від того залежить одержання т. зв. другої класи поштової пересилки журналів, що дуже поменшує її кошти.

4) Щоб забезпечити матеріальну базу пл. видавництва, зібрати більшу суму грошей, т. зв. "залізний фонд", щоб відсотки з нього могли покривати кожнорічний дефіцит.

КПС-и зобов'язалися зібрати призначені їм суми грошей на потреби журналів.

5) Щоб ПШлях був таким, яким його хоче бачити УПС, головні проводи УПС і ГПБ повинні взяти на себе за нього відповідальність. Побажане, щоб у складі редакції були представники окремих країн.

Залежно від того, де будуть редактори журналів, раціонально, щоб у тій країні було зареєстроване пл. видавництво. Тут входитимуть у гру також і можливості друку та наявність відповідних сил в адміністрації.

Тож, якщо ми свідомі критичної ситуації на виховному відтинку в Пласті, якщо ми готові, як Франкові каменярі, "лупати скалу", щоб промостити шлях тим, що йтимуть за нами, якщо ми настільки сильні, щоб боротися з "гріхом байдужості до вогню", і якщо спроможні стосувати єдино успішну і перевірену методу у виховній праці: "Не кажи, яким треба бути, а будь таким", тоді можемо позитивно відповісти на питання "бути чи не бути пластовій пресі?"

В. С. і Т. Г.

Увага!

Матеріал до цього числа був майже повністю видрукований ще перед VII-ми Зборами КУПО.

Причину спізнення знають усі ті, які цікавляться долею Пл. Видавництва.

Редакція

Питання пластової ідеології

Я. Коморовська, Л.М.

ДОЦІЛЬНІСТЬ І АКТУАЛЬНІСТЬ ПЛАСТОВОЇ ІДЕЇ

"Немає більше божественної мети в житті людини, як та, щоб правильно виховати не тільки своїх власних дітей, але й дітей інших людей!"

(Арістотель)

В цьому твердженні ми знаходимо мету не тільки пластового виховання, але й кожної людини, яка береться за виховання молоді. Але виховник в Пласті має ще важче діло — не тільки виховати дитину, але виховати повновартісну **українську** людину!

Пласт — це організація української молоді для патріотичного, всебічного самовиховання. Коли Пласт був на Рідних Землях, дотримуватися цих засад було легше, бо пластуни були в своїй країні та почували себе українцями під кожним оглядом. З часом довкілля змінилося — обставини змінилися, але я вірю, що основна мета і основні ідеї Пласту не змінилися. Пластовий Закон є той самий. Пластова присяга стоїть незмінною. І коли ми ставимо собі питання: "Чи Пласт повинен виховувати новий люд, чи лише зберігати молодь для українського народу?" — ми заперечуємо все, на чому Пласт побудований, бо мета Пласту — виховати характерну людину, і коли ми це завдання виконаємо, ми тим самим затримаємо її для українського народу.

Мова відрізняє одну націю від другої. Без знання та втримання мови нація занепадає і остаточно зникає з земної кулі. Ми не можемо дозволити, щоб запровадити американську мову в пластові зайняття. Ми тоді розминаємося повністю з нашим завданням. У теперішніх обставинах ми маємо досить велике число дітей із мішаних подруж — дітей, які, дарма що

батько чи мати не є українцями, горнутьсЯ до українства. Ми не можемо їх відкидати, бо ситуація не покращає, а навпаки. Ми мусимо вимагати від них основного знання української мови. Ми мусимо пильнувати участі в школах українознавства, але ми не можемо відкидати дітей, які, хоч не певні своєї мови, почуваються українцями та хочуть бути приналежні до свого народу. Вже не один раз ми бачили вислід постійного перебування в пластовому колі: в домівці, а ще більше в таборах. Дитина — як губка, яка сприймає все, що довкола неї. Коли вона перебуде 3-4 тижні в пластовому таборі в чисто українському середовищі, вона мимоволі набирає знання своєї мови і після табору говорить нею та розуміє її багато краще. Тим самим введення американської мови в якійнебудь формі у пластові зайняття було б початком кінця засад Пласту.

Утримання мови та українського довкілля в Пласті не виключає можливості і конечності усучаснення виховних метод. Ще від Шевченка — “І чужого наuczайтесь, свого не цурайтесь!” — все актуальне. У країні нашого поселення є багато матеріалів та нових метод, які можна пристосувати до пластових зайнять: напр., вживання “зорової тасьми” (“відіотейп”) чи “зорово-слухових матеріалів” (“одіо-віжуралс”). Було завваження, що може це пасивне сприймання матеріалу, а не активне, яке пропагують у Пласті. Я з цією заввагою не погоджуюся вповні, бо коли є добрий виховник, він зуміє перемістити це пасивне сприймання матеріалу в активну участь глядачів. Завжди можна вивести дискусію чи — на підставі зорово-слухових матеріалів — провести практичне зайняття. Напр.: більшість наших станиць має проблему відбуті більшу кількість мандрівок у природу через брак співпраці з батьками чи брак відповідного приміщення. Коли можна дістати та ужити фільм на тему “піонерства” чи “рятівництва” — ділянки, в яких не всі виховники є експертами, — це дасть юнацтву підставу та багато більше навчить, ніж те, що виховник говорив би на цю тему без жадних зорових допоміжних засобів. Після висвітлення такого фільму можна і треба підготувати мандрівку і провести в життя те, що вони бачили у фільмі. Ми, на жаль, ще не маємо українською мовою таких допоміжних матеріалів. Є вони американською мовою — мовою, яку, як я сказала, ми не можемо впроваджувати в пластові зайняття. Їх завжди можна перекласти або вживати ці фільми без звуку, подаючи свої власні пояснення до них. Наша молодь

ходить до шкіл, які щораз більше вживають цих метод і думаю, що це вийде нам на користь, коли ми їх почнемо пристосувати до пластових зайнять.

Наше суспільство накладає на дітей певний спосіб поведінки, і кожний з нас у вихованні молоді підсилює це поняття: хлопці мусять бути сильні, не можуть показувати своїх емоцій і борони Боже — ніколи не плакати. Дівчата — це “слабша” частина людства. Їм дозволяється плакати, міняти свою думку. Як говорять американці: “Міняти свою думку — це привілей жінки!”, а чоловічина мусить бути рішучий. Пластова програма своїми вимогами теж підкріплює цю різницю між вихованням хлопців та дівчат. Коли візьмемо до уваги, напр., вимоги до проб — до I. проби вимагається більше знання від УПЮ-ок, ніж від УПЮ-ів, а до II. проби — навпаки. Від юначок вимагається знання варення, від юнаків вміти орудувати сокирою чи ножом. Такі різниці безпідставні і некорисні, бо хіба юнакам так само треба вміти собі зварити в таборі, а юначкам треба вміти орудувати сокирою та ножом. Таке саме знаходимо у вмілостях. Чому, наприклад, немає вмілості автомеханіки для дівчат? Сьогодні дівчата так само їздять автами, як і хлопці, і можливо, що їм навіть більше придалася б ця вмілість. Є фізичні різниці, які, можливо, і обмежують працю дівчат: праця, яка вимагає фізичної сили; але вимоги не повинні аж так різнитися.

А тепер заторкну справу координаційного тіла в Пласті. Я вважаю, що в крайовому масштабі це потрібно для координації праці між станицями та до певної міри для контролю. У міжкрайовому масштабі це теж потрібно, але з інших причин і з іншим завданням. Пласт повинен бути однаковий в цілому світі, лише з різницями, яких вимагають обставини. ГПБ чи інше координаційне тіло мусить дбати про однаковість Пласту та про його єдність. Пластова ідеологія та пластові засади мусять бути одні в цілому світі. Пластова форма праці повинна бути однакова, як теж пластовий однострій. Координаційне тіло Пласту мусить мати довготермінове планування на 5-10 років, яке давало б напрям праці країнам та дбало б про видання виховних матеріалів. Але кожна країна повинна і мусить працювати сама і розвиватися сама як за своїх спроможностей. Це координаційне тіло не сміє вмішуватися у внутрішні справи країн так довго, як вони не загрожують однаковості Пласту. Це є координаційне тіло, яке має коорди-

нувати працю між країнами, а не перевірювати їхні внутрішні справи.

Як бачите, я невилікована оптимістка. Я міцно вірю в ідею Пласту — в її доцільність та її силу. Пласт — це ідея, і ми мусимо виховати людей, які б вірили в цю ідею, діяли згідно з нею, але одночасно не боялися виказати свого власного “я”. Ми мусимо виховати молодь, яка б була свідомо своїх обов’язків супроти себе, своєї організації та свого народу, але одночасно ми не можемо її ізолювати від зовнішнього світу та свого довкілля. Ми, на жаль, не в своїй власній країні, і наша молодь виховується в “чужому довкіллі”. Її не можна відокремити, вона не хоче жити в українському “гетто”. Вона ходить до американських шкіл, університетів та буває в американському товаристві. На неї впливають інші чинники — не тільки такі, які ми даємо чи яких ми б хотіли. Наше завдання — виховати повновартісних українських людей, які без уваги на довколишні впливи будуть стояти твердо на принципах християнської моралі й етики, патріотичних почувань та свого власного “я”. Найважливіший засіб у цьому вихованні — це наш приклад. Коли ми — виховники — будемо діяти згідно з пластовими ідеалами та засадами, ми зуміємо передати їх нашим молодшим друзям та подругам. І тоді не будемо мусити задумуватися над питанням майбутності Пласту, бо його майбутність буде забезпечена.

Ст. пл. Ярка Коморовська, ЛМ — КР УПЮ-ок у США

16 жовтня 1976 року.

У Франковій поезії можна відчувати скорботу співця і “пророка” і спостерегти сліди ран від протиріч життя, і загального, і національно-українського та від його хаосу і безладдя.

Але разом з тим ми зустрінемося тут з гордістю творця, що затаює горе і ховає ті особисті страждання, що їх гірку чашу він мусить випити, бо її підносить йому його ж рідний народ.

Симон Петлюра

Ми і наш народ

Іван Головінський

ПСИХОЛОГІЧНА АНАЛІЗА ПРОЦЕСУ ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ І РАЦІОНАЛЬНІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожна свідомо і гідна свого імени людина дорожить і зберігає свою власну ідентичність, як також буде зберігати своє національно-етнічне походження. Тому теж проблема затрати свого національного “я”, себто процес денационалізації — найпекучіша проблема кожної національної спільноти.

Затрата національної ідентичності і питоменності — це скомплікований процес, який залежить від багатьох чинників психологічного, виховного, соціального та історично-політичного характеру. Самозрозуміло, що неможливо розглянути всі ці чинники хоч би побіжно в рамках одного допису, тому я зосереджу свою увагу на одному з них, себто на психологічному, який, на мою думку, найважливіший. Постараюся коротко на тлі сучасного стану проаналізувати ті психологічні чинники, які прискіплюють процес денационалізації, а також протиставити їм ті, які позитивно впливають на збереження національної ідентичності. На закінчення зверну увагу на доцільність збереження національної ідентичності.

У нашій пресі вже від довшого часу появлялися окремі статті на тему сучасного стану української спільноти у США і в Канаді. Багато з цих статей під оглядом інтерпретації зібраного матеріалу були дискусійної, а навіть сумнівної вартості. Із приємністю треба привітати появу наукового збірника під редакцією пл. сен. Всеволода Ісаєва “Українці в американському та канадському суспільствах”, який видав Український Соціологічний Інститут у 1976 р. Промотором і душею Інституту є, як відомо, пл. сен. Атанас Мілянчик.

Не думаю на цьому місці аналізувати матеріали збірника, а бажаю звернути увагу на дані, які відносяться до української розмовної мови. Уважаю, що рідна мова у бездержавних націй — найкращий показник національної ідентичності. Тому затрату української розмовної мови можна вважати одним із мірил денаціоналізації.

Із статистичних даних про українців у США довідуємося, що від 1899 до 1910 р. 147,325 українців прибуло до цієї країни. Коли взяти до уваги природний приріст населення за минулих 60 років та приїд великої кількості нових емігрантів після другої світової війни, то під сучасну пору повинно б бути у США понад мільйон українців. До речі, Василь Галич у своїй праці, яка появилася в 1976 р., подає кількість 1,317,000 осіб, які є членами українських церков у США різних обрядів. Проте Роман Цибрівський на підставі перепису населення з 1970 р. подає 249,351 громадян США, які вважають українську мову своєю матірньою мовою, себто приблизно 20% населення США українського походження. Подібні дані щодо занепаду української розмовної мови в Канаді знаходимо у праці Івана Теслі та Андерсона. Тесля подає, що відсоток людей українського походження в Канаді, які вважають українську мову своєю рідною, обнизився із 79.6% до 64.4% в 1961 р., до 53.4% в 1971 р., себто приблизно десять відсотків на кожних десять років. Подібну пропорційність знаходимо у праці Андерсона, який досліджував українське населення провінції Саскачевану. Праця Андерсона виявляє, що відсоток розмовної української мови серед жителів Саскачевану українського походження обнизився із 94% у 1941 р. до 72% у 1961 р.

Багато причин різного роду впливає на процес денаціоналізації, і на цьому місці я думаю обмежитися до тих психологічних аспектів, які прискіплюють процес денаціоналізації та які допомагають зберігати національну ідентичність. В обох випадках психологічні моменти основні, бо маємо до діла із особистими почуттями, переконаннями, душевною настановою та мотивами людини.

Коротко розміркуймо ті психологічні прикмети характеру і світогляду, які, на мою думку, прискіплюють процес денаціоналізації. Тут хочу звернути увагу, що не є це безумовно вичерпна листа всіх теоретичних можливостей.

На думку швейцарського психіатра Бінсвангера, який у своїх міркуваннях опирався на творах Фрейда і Гайдеггера,

поважну кількість сучасного людства характеризує душевна порожнеча. Людина з почуттям душевної порожнечі тратить почуття свого власного “я” або своєї автентичності. Така людина часто відкидає вартості своїх батьків, свого національно-етнічного середовища. Вона може потрапити у стан душевного відчуження, що в Америці популярно серед молоді прийнято називати “alienation”.

Однак в психологічному житті так, як і фізичному, не може існувати порожнеча, і така людина, відкинувши вартості української духовності й культури, починає шукати чогось, щоб ту порожнечу заповнити. У більшості випадків це виявляється у формі своєрідного “філософування” — у вивищуванні англо-саксонської культури чи матеріялістично-прагматичного світогляду, а в скрайніх випадках набирає форм “ нової релігії”, як це бачимо серед молодих поклонників філософії “Крішна” чи прихильників “отця” Муні.

Душевний конфлікт у висліді протиставлення вартостей середовища і української духовності у багатьох доводить до почуття меншевартості, а це вже перший крок до денаціоналізації. Дуже часто меншевартість проявляється на перший погляд в дрібничках, наприклад, у перекручуванні імен чи прізвищ на англійський лад, в уживанні англійської мови там, де цього зовсім не потрібно, або навіть у заперечуванні свого українського походження в мішаному українсько-американському товаристві.

Додатковими рисами характеру і світогляду, які посилюють денаціоналізації, є визнавання “вартостей” прагматизму, опортунізму і себелюбства, що поширені сильно в американському суспільстві і що, самозрозуміло, мають вплив і на наше середовище. Ці прикмети найкраще схарактеризовані у нашій народній приповідці, мовляв: “Моя хата скраю, нічого не знаю”. Люди, які керуються прагматизмом, бачать обставини лише такими, якими вони є в даний момент, не звертаючи уваги на історично-суспільний процес і не завдаючи собі труда поставити питання, якою повинна б бути дійсність.

У протизага до психологічних рис характеру, що посилюють денаціоналізації, пригляньмося коротко тим прикметам, які допомагають зберегти національну ідентичність. Тут слід зазначити, що людина не успадковує позитивних чи негативних прикмет, вона їх набуває у висліді скомплікованого психологічного процесу у взаємній співдії, наприклад, у ро-

динному середовищі, а згодом у вузькому і ширшому середовищі. Які ж прикмети можуть заступити душевну порожнечу, брак автентичності?

Це в першу чергу родинне прив'язання, любов і пошанівок, з яких пізніше розвивається почуття позитивної національно-етнічної ідентифікації. Людина, яка в дитинстві набуде почуття прив'язання і любови до культури своїх батьків, згодом набуде й почуття особистої та національної гідності в протиставленні до почуття меншвартості. Така людина буде шанувати, зберігати і плекати рідну культуру і рідну мову не тому, що цього вимагають "старші" чи, як у нас привикли говорити молоді, "український естаблішмент", а тому, що того вимагає історична рація. Вона буде зберігати рідну мову як видний, конкретний символ абстрактної злуки минулих, сучасних і майбутніх поколінь. Вона буде любити ту мову, якою висловлювали свої почуття і думки Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Василь Симоненко; ту мову, за збереження якої переслідують Валентина Мороза і Юрія Шухевича та тисячі інших героїв. Вкінці та людина буде любити рідну мову, бо вона шанує сама себе і знає, що українською мовою, якщо її добре пізнати, так само можна висловити скомпліковані абстрактні поняття, як і мовою Шекспіра, Гете чи Достоєвського.

Так як самолюбство, опортунізм і світогляд, опертий на прагматизм, створюють пригожий підклад для денаціоналізації, так їхні антитези — жертвність та ідеалізм є тими духовними прикметами, які допомагають людині зберегти прив'язання до своєї національно-етнічної спільноти.

На доцільність зберегти національну ідентичність шукає сьогодні аргументів багато молодих людей. Це явище повністю закономірне, бо найбільше характеристичною рисою людського інтелекту, рисою, яка відрізняє людину від усіх інших створінь, була і є потреба ставити питання "чому?" і шукати на нього відповіді. Однак відповіді на це питання не знайдемо, коли будемо підходити до нього з погляду матеріялістичного прагматизму. Відповідь на наше питання знайдемо у філософії позитивістичного детермінізму та ідеалізму, яка наголошує на правопорядок і доцільність у всіх формах і виявах життя, від найосновніших до найскомплікованіших. Про порядок, доцільність та закономірність у житті говорять лавреат Нобеля Ватсон, як також звертають на це увагу Ваддінгтон, Лью-

ренц, Маліновські і вкінці світової слави епістемолог, психолог і філософ П'яже, який уважає матеріялізм 19-го століття догматичним і вульгарним. У відношенні до найбільш скомплікованих систем, якими є суспільні устрої, доцільність і раціональність історичних процесів вбачали Гегель і Тойнбі.

Для України як поневоленої нації найвищою історичною рацією є збереження національної субстанції на рідних землях та збереження національної ідентичності в країнах нового поселення. Наша історія дає багато прикладів того, що в час для нашої нації найгрізніший, коли, дивлячись логічно і реально, ми були призначені на загибелю, з'являлись постаї, яким завдячуємо культурне, суспільне чи політичне відродження. Такою постаттю сьогодні, що є чи не найкращим прикладом закономірності історичного відродження нації, є Валентин Мороз і йому подібні герої. Він, по фаху історик, якого вчили розуміти історію з погляду "діалектичного матеріялізму", швидко зрозумів, що "діалектичний матеріялізм" — це тільки логічний силізм на послугах брехні, а "ленінська дружба народів" у відношенні до українського народу означає русифікацію і колоніалізм. Його постава і героїзм, як героїзм сотень і тисяч інших, вже само по собі є тією "історичною рацією", яка вимагає від нас усіх зусиль, щоб протиставитись процесам денаціоналізації.

Проте, крім загальної історичної рації, є ще ряд психологічних мотивів, які допомагають нам зберігати національну ідентичність. Тут слід зачислити в першу чергу почуття людської гідності, яка в теорії про людські мотиви, згідно з твердженням Мазлова, займає одне з центральних місць і є тісно пов'язана з почуттям самопошани. Знову ж самопошана, як писав Ерік Фромм, є невід'ємно получена з пошануванням гідності інших людей.

Наша гідність і самопошана вимагає того, щоб, як повновартні громадяни цієї країни, ми домагалися основних людських прав і пошанівку людської гідності для країни наших предків — України. Це зможемо досягнути тільки тоді, коли збережемо і передамо черговим поколінням почуття нашої національної ідентичності.

Швейцарський психіатр Бінсвангер, про якого була згадка раніше, влучно відмітив, що найкращою антитезою душевної порожнечі і відчуження є активна співдія і цілеспрямова-

ність або, як це назвав Ерік Еріксон, шукання ідентичності особистої і національної.

В американському суспільстві помічаємо цікаве явище, як молодь багатьох національних груп шукає своєї ідентичності, свого "коріння". Це позитивне явище зауважуємо також і серед української молоді не раз третього, а навіть четвертого покоління. Хоч це не масове явище, проте суть не в числах. Слід пам'ятати, що рушійною силою багатьох культурних, соціальних чи політичних перемін часто були одиначі або малі групи людей.

Пов'язання свого національного походження є законним, здоровим явищем. Кожна людина, що шанує сама себе, дорожить своїм походженням і своїми батьками. Соромляться їх тільки яничари і безбатченки.

Пласт, як частина української спільноти в діаспорі, виконує і буде виконувати свою велику виховну роль, коли далі буде виховувати в душі пластової ідеї, яка в прекрасній гармонії символу пластового гасла поєднає в собі силу і красу, обережність і бистроту.

Правда, серед деяких кіл сьогодні не є популярним говорити про ідеї чи ідейність, і цілком слушно, що не треба їх розуміти у вузькому доктринальному сенсі, а тільки як принцип і дороговказ мають ідеї непроминальну вартість. Тут приходять на думку слова одного славного мислителя, який сказав приблизно так: "Найреальнішою силою є сила ідеї, час якої назрів".

Сила ідеї полягає в тому, що її не можна міряти міркою логіки матеріялістичного прагматизму, що спроможний оперувати тільки об'єктивними числами і реальними даними. Бо хто міг реально подумати 20 чи 25 років тому, що серед сірої маси середньошкілників України виростали люди типу Мороза, Чорновола, Геля і сотень інших. Тоді, коли в Західній Європі і Америці переважна частина молоді шукала сенсу життя в самому існуванні, на Україні виростало нове покоління, яке шукало "свого розуму" від Сковороди та "вчилося так, як треба" від Шевченка. Завдяки подіям в Україні ми були свідками відрадного явища відродження ідейності серед нашої молоді тут, яка голодувала, демонструвала в обороні своїх братів.

Сьогодні, коли будемо роздумувати над нашою діяльністю та напрямними для Пласту, коли будемо шукати нових

шляхів для вияву незмінної пластової ідеї, звернім увагу на чудові слова відомої пластової пісні:

Прапоре наш, замай нам в гордій славі
І золотом і сріблом заблисти.
Шляхи нові, могутні, величаві
Нам вказуй ти.

НА СЛУЖБІ РІДНІЙ ЦЕРКВІ І НАРОДОВІ

Друкуємо скорочену проповідь молодого диякона, о. Юрія Ситника, яку він мав у УКЦеркві св. Димитрія в Торонті. Текст її доставили нам матері, які хотіли б мати в нашому журналі матеріали на тему релігійного виховання.

Диякон Юрій Ситник — син відомого в Торонті громадянина Василя Ситника, змалку виявляв хист до співу й музики, тож разом із загальною зачав здобувати і музичну освіту. Здобув диплом учителя і музичної консерваторії, а згодом ступінь магістра педагогічних наук. Тепер працює шкільним радником і одночасно студіює теологію. Разом з дружиною працює він радником молоді в подружніх справах. Свої духовні обов'язки виконує тепер у УКЦеркві св. Димитрія, але проповідує також і в інших церквах.

Церква св. Димитрія гуртує переважно молоде покоління, батьки якого прибули до Канади давніше, а не по останній світовій війні. Воно не було охоплене системою рідношкільного навчання, і тому більшість парохіян мають браки щодо української мови. Але з признанням треба сказати, що якраз у парафії св. Димитрія під проводом о. Івана Татарина розгортається жвава діяльність, а зокрема щодо культури української мови. При церкві діє цілоденна школа, у якій навчають української мови, а крім того є й вечірнє навчання українознавчих предметів. Парафія щороку влаштовує т. зв. наравану п. н. "Коломия", при ній жертвовно працює велика кількість парафіян, пропагуючи серед своїх і чужих український, зокрема гуцульський фольклор. У церкві в крілосі співає молодь, до життя в парафії горнеться щораз більше кількість молодих.

Диякон Ю. Ситник своїми проповідями також спричиняється до успіху парафії, бож те, що він самотужки опанував і постійно працює над удосконаленням української мови і культури, імponує тим батькам, які дбають про релігійне й національне виховання своїх дітей. З винятків його проповіді, які подаємо нижче, віддзеркалюється його духовність, його розуміння не тільки обов'язків християнина, але й обов'язків члена української спільноти.

"Блаженний муж, що йде на суд неправих..." — глибока й чудова поема Івана Франка, яка говорить про те, як правдивий християнин стає на суд неправих і мужньо голосить

слово правди. Ми, українці, маємо наших великих борців, національних пророків, які в минулому і тепер стояли і стоять в обороні християнської й української національної правди. За неї став тепер незламний Валентин Мороз. Один блаженний муж, один Валентин Мороз проти всієї страшної системи злочину Советського Союзу станув мужньо до боротьби.

Як страждав від зневаги і знущання Христос, так страждає Валентин Мороз. Ми знаємо слова Христової науки, знаємо і слова Валентина Мороза: "Життя за залізними ґратами не легке, але життя на волі без власної людської гідності ще гірше". І нам треба ставати апостолами правди і справедливості та бути готовими на жертви задля правди, добра і справедливості.

Живемо в демократичних свободах. Надмірна свобода загрожує затратою почуття законності, справедливості, честі, моралі і відповідальності, доводить до свавілля. Християнам треба бути на сторожі християнських чеснот і моралі. Згадати б безліч усяких гідких порнографічних видань у крамницях. Чи ми оберігаємо наших дітей від отієї порнографічної макулятури? Чи контролюємо телевізійні програми, що на них дивляться наші діти? А що вже говорити про те, що кожного року в лікарнях вбивають тисячі ще ненароджених дітей. А кожне життя — це святість. Ми, християни, і наші родини відповідаємо перед Богом і власним сумлінням, і тому мусимо ставати в обороні покривджених, проти всякого зла, всякого лицемірства в нашому житті. Ми — Божі діти, а не мертві коліщата, що стають автоматами без права на власну думку і волю, як це є у Советському Союзі. Ми маємо обов'язок боротися з усякими проявами зла, бути готовими на жертву за справедливість, правду, мораль, на страждання задля християнських ідеалів.

У молитвах просімо Бога, щоб давав нам силу у боротьбі із злом, щоб давав її і нашим героям у большевицьких тюрмах і таборах. І щоб усі ми могли швидко побачити сонце волі, а з нею волю і для нашої української християнської Церкви на землі наших предків, нашого народу.

А Валентин Мороз і всі з ним у "психушках" і концтаборах хай будуть для нас світлими прикладами сміливої боротьби за панування християнських чеснот та ідеалів у житті. Щоб і ми були готові на поклик Христа: "Візьми свій хрест і йди за Мною!"

о. диякон Юрій Ситник

Т. Горохович

ЕМСЬКИЙ УКАЗ І МИ — СУЧАСНІ УКРАЇНЦІ

Можна спалити збіжжя, можна не допустити до обробітку землі — але самої землі ніхто не переможе, якщо ця земля є багатомільйоновим народом з окремими природними рисами.

(Невідомий автор у польському часописі "Газета Народова" ч. 160, 1876, Львів)

Так висловилися поляки у відповідь на "указ". Був він черговим замахом царської Москви на українство, щоб Україна не мала змоги плекати свою мову, культуру, а з тим і можливості існування в майбутньому. Указ не появився офіційно, а доручення йшло таємним адміністративним порядком, тобто його "творці" здавали собі справу з його ганебності.

А указ — справді унікат в історії. З боку українців та чеських людей інших національностей появилось на тему указу декілька статей. Згадаємо їх, щоб зорієнтуватися в настроях тодішнього наукового та політичного світу.¹⁾

● Одним з перших відгуків на нього була редакційна стаття у "Львівській Правді"²⁾ невідомого автора. Автор називає акт "насиленною самоволею", його неможливо буде нікому "усправедливити", такий він ганебний. "Міністеріяльні власті, — пише автор, — пошились у філологи й поставили свою владу вище научних висновків...". Власті силкуються закувати українську мову в залізні пута "общепринятого русского правописания", а неучтво і деспотизм не можуть опиратися на науці й правді, влада ж, яка видає такі укази, грішить не тільки проти прав людськості, вона заперечує добро своєї власної держави, вона й злочинна, аморальна. Плян видати такий указ, здогадується автор, — міг зродитися тільки в голові негативних типів, які нечесним способом добиваються собі становищ, грошей, почесностей. Автор статті висловив віру, що вся Європа стане по боці українців проти насилля і деспотизму, що українська мова не загине, її переллють матері дітям колисанками, піснями, думами про бувальщину, казками й розповідями про життя народу.

● Михайло Драгоманів і Михайло Павлик звернулися листом до учасників міжнародного літературного конгресу у Відні³⁾ з гострою критикою політики царату щодо українства, а згодом М. Драгоманів звернувся до учасників міжнародного літературного конгресу в Парижі з такою гострою критикою московського уряду.⁴⁾

● Зреагував також і росіянин Константин Воєнський, урядовець головного управління в справах друку, своєю запискою⁵) до цього управління. У ній автор згадує, що поштовхом до появи Емського указу було оживлення діяльності українців, яке зокрема турбувало голову київської Археологічної комісії, тайного радника Михайла Юзефовича. Він та інші державні чинники добачували у поживленні літературної діяльності українців “тайний замах на державну єдність Росії” і вважали, що “українофільський рух походить із шкідливого переконання про різку різницю між малоруським і великоруським наріччями і метою своєю має зразу літературне, а далі й політичне відокремлення Малоросії від решти Росії”, а це “явище небезпечне” і що ідея “малоруської самостійности” — це “австрійсько-польська інтрига”.

На думку Воєнського, указ викликав навіть у найбільш “благонамірених” колах українців ворожість, заборона мови в Україні породила недовір’я і ворожість до Росії в значній частині українців під австрійською владою, а у висновку заборона викликала ще інтенсивніший розвиток української літератури в Галичині, тому він вважає доцільним відкликати указ.

Михайло Грушевський написав був у 1905 р. “прощальне слово найганебнішому винаходові царської обрусительної політики супроти українства”, а в 1926 р., у 50-річчя указу, аналізував його зміст у статті п.з. “Ганебній пам’яті”. Писав її М. Грушевський за українізації УРСР, але тодішні взаємини Росії і України ніяк не різняться від сьогоднішньої політики “злиття народів”.

Так реагували ми, українці, на указ у минулому. Цього року, у 100-річчя його появи у Бад Емсі, представники української науки відбули наукову нараду з участю представників німецького наукового світа та влади і демонстративно спалили текст указу. УВУ та окремі науковці провели акцію ознайомлення чужинців з історичним тлом указу, аналізували його суть, нав’язуючи до сучасного стану української мови в УРСР.

Але це ніяк не зрушило нашої уваги до справ мови. А що вже говорити про політичний розголос указу на міжнародному терені, що його досягнули колись Драгоманів, Грушевський та інші! Що говорити про реакцію щодо мови в ці ганебні роковини на Батьківщині? А згадувати її доцільно тільки тоді, коли реагуємо на неї відповідною акцією, яка була б запереченням горезвісного “не було, нема і бути не може” україн-

ської мови. Ми не відповіли тепер на указ ні виданнями, ні заходами плекати мову у школах чи серед загалу громадянства, а серед батьків, студентства й виховних молодечих організацій зокрема. А теперішня ситуація з мовою куди складніша, ніж сто років тому. Сама демонстрація і нарікання на ворогів рішуче замало!

У нас нема відповідної атмосфери для зацікавлення і плекання мови, не всі ми правильно розуміємо завдання щодо мови. Ось кілька прикладів:

● Маємо дві наукові установи, НТШ і УВАН, Інститут українських студій при Гарварді, славістичні відділи в університетах, чимало науковців, але досі ні одного лінгвіста молодшого віку. А лінгвістичні проблеми щораз наростають.

Від останніх наукових праць з ділянки сучасної української літературної мови Василя Сімовича, Олени Курило, Олексі Синявського минає 45 років. Юрій Шевельов, щоб заспокоїти цю потребу, у 1951 р. при допомозі Пласту (курінь “Ті, що греблі рвуть”) видав “Нарис сучасної української літературної мови”. Книжка, призначена для широкого вжитку всіх, хто дбають про культуру мови, припадає пороком у складах Пл. видавництва. На появу нових праць з ділянки лінгвістики нема великих надій, бо й нема нарібку фахівців-лінгвістів, а старші не мають умов для праці в цій ділянці. А брак лінгвістичних праць позначається дуже негативно на стані культури української мови. Згадаймо про суматуху у правописній практиці. Брак наукових авторитетів у мовних справах доводить, наприклад, до того, що окремі часописи мають свої правописи, а кому як захочеться, так називає країну USA: США, ЗСА, ЗША, ЗДПА. Дійшло до того, що з’їзд Пласту (КУПО) вирішує, щоб писати “сеніор” і “ЗСА”, замість підпорядкуватись авторитетові науковців, які устійнили правильний правопис цих слів при нагоді видання “Життя в Пласті”. Це ніяк не сприяє тому, щоб молодь мала стимул студіювати лінгвістику, шанувати мову, досліджувати її закони, шукати в рідній мові скарбів, творити культурні цінності (творчість молоді, театр, спів тощо).

● Життя, наприклад, приносить потребу нових словників, у яких були б слова-новотвори, що їх ми потребуємо в щоденному мововжитку. З ініціативи гуртка матерів вийшов друком “Мій перший словник”, призначений для дошкільнят, але не було кому його фахово оформити, апробувати. Треба дальших подібних словників на рівні шкільної дітвори; до-

школьно відчуваємо брак літератури для юнацтва і молоді з близькою їй сучасною тематикою та актуальними проблемами. Звідки вона візьметься в майбутньому, коли серед молоді так мало зацікавлення студіями мови й літератури? Звідки візьмуться автори творів для дітей?

● Через брак знання мови і занепад українського мововжитку в домашньому та громадському житті помічаємо великий занепад рівня навчання у школах українознавства і рівня діяльності організацій та взагалі громадського і товариського життя. Трудність навчання українознавства впливає не тільки з того, що учні (хоч не всі!) не можуть про предмет навчання висловитись задовільно українською мовою, але й через багато інших складностей їхнього життя. Учнім тяжко зрозуміти “високу” й складну проблематику нашого минулого і сучасного життя, про яке мова в українознавчих предметах, бо вони ніякого зв’язку з тими проблемами не мають поза своєю організацією та українською школою. А крім того, вони замолоді приходять до української школи (бо бракує передшкілля), а ми, замість продовжувати час перебування в школах, його скорочуємо. Відвідування школи також слабшає, бо старші діти “мусять працювати”, а загалом всі часто “йдуть у гості”, ходять на закупки чи до дентиста якраз під час навчання. Часті нагоди слухати критику вчителів українознавства, шкіл, нашої літератури і всього українського витворюють у дітей легко-важне наставлення до самого українознавства. Учні не мають нагоди на тлі українства переживати позитивних моментів на відповідному рівні, бо ми їх “годуємо” бляшаною фразеологією, “дзеньками-бреньками” про наші вартості, погрозами ворогам. З виявами “українства” вони найчастіше зустрічаються при нагоді святкувань різних ювілеїв подружжя батьків, весілля в родині чи інших гостин, форма яких дуже часто мало має спільного з українською традицією. Вони й не можуть зворушувати дітей, бо найчастіше ці святкування трафаретні змістом і формою, без глибини думки і щирости почувань.

Тяжко учнів зацікавити, напр., при аналізі літературного твору гуманністю героя, працею для народу, героїзмом, високим почуттям обов’язку супроти ближнього, чеснотами правди, справедливості, відповідальності, бо вони не мають у своїй пам’яті подібних моментів з домашнього чи громадського життя, вони їх не переживали і тому не мають бази для зворушень. Не сприйматиме учень глибокого гуманізму, напри-

клад, Петра (“Наталка-Полтавка”), якщо в його житті не було моментів переживання радості з допомоги іншим. Порожнім звуком будуть безсмертні Шевченкові слова “Та не однаково мені, як Україну злії люди присплять, лукаві”, чи Лесі Українки “Вставай, хто живий, в кого думка повсталала...”, якщо він ніколи не переживав радості у службі народові. Емоційні переживання події впливають на здібність відчувати поетичне слово тільки тоді, коли те слово стало власністю учня, коли він цінить його. А як можна виплекати любов до мови, коли наші учні ніде не переживають моментів, у яких вони могли б відчувати радість з осягів чи то в конкурсі “живого слова” і “молодого пера”, чи у драматичній виставі, чи в інших імпрезах, завданням яких є культура мови.

Можна б тут багато більше розповісти про величезне занедбання в нас на відтинку культури мови. (Ніхто не звертає вже тепер уваги навіть на те, що діти і молодь поголовно розмовляють англійською мовою). Зникла з життя дітей казка, бо батьки мало її розповідають; діти “не люблять” поезій, і часто можна почути аргументи батьків: “Пощо дітей приневолювати їх вивчати...”. Дитинство наших дітей проходить без засвоєння багатства дитячого словника в обсязі найпопулярнішої дитячої літератури, без переливів мелодій колісанок, без зустрічі з красою народної казки, пісні, легенди — цілого дитячого багатющого й барвистого фокльору з його чарами рідного слова.

А які інші заходи ми робимо для збереження і збагачення українського мововжитку серед молоді? Повинен би бути театр, але він у нас рідкість. А коли й раз у році є вистава, то заохота вчителів відвідати її малоуспішна, бо батьки не припилюють своїх дітей, щоб пішли. Інші національності мають принаймні одну середню школу з рідною мовою навчання. У нас її нема. Викладачі українці в університетах ведуть свої виклади українознавчих предметів англійською мовою, бо, мовляв, мусять (мають іншомовних студентів). Наше студентство, хоч веде багато корисних акцій і виявляє багато жертвості й патріотизму, проте в справі мови дуже недописує: у пресі своїй української мови майже не вживає. Важлива ділянка, де ще українською мовою воно користується, є радіоавдіції. Громадянство повинно фінансувати їх, бо труднощі заставляють ентузіастів і цю діяльність припинити.

Тож із сказаного досі видно, що справа мови вимагає

витривалих і посилених зусиль усіх середовищ. Без знання мови ніяк неможливо зберегти нашу молодь від асиміляції. Неможе не тільки національне виховання, але й виховання взагалі, бо в наших країнах вихованням основно і за програмою ніхто не займається. Турбуватись ним повинні батьки, українські церкви, школи, молодечі і загальногромадські організації, наукові установи та загал громадянства.

Коли мова про Пласт, то найвимовнішою реакцією на 100-річчя указу буде така наша діяльність: вкласти якнайбільше наполегливої праці у збереження і плекання українського мововжитку серед молодого членства та піднесення рівня культури мови серед дорослого. Використовувати всі випробовані давніше форми діяльності, що їх метою є плекання мови; пильнувати виконання тих вимог, що є в основі пластового самовиховання: а) приймати до Пласту тільки тих дітей, для яких тільки українська мова є рідною і батьки яких розуміють доцільність такої вимоги; б) пильнувати, щоб члени УПН і УПЮ обов'язково навчалися українознавства; у висліді правильної дії самовиховання подбати, щоб з ініціативи самих членів роїв і гуртків діяли гуртки плекання мови, були пресові референти в куренях чи осередках, які б дбали про співпрацю з "Готуйсь" і "Юнаком" та з іншими журналами і пресою взагалі; у плянах діяльності передбачувати такі її вияви в першу чергу, як: видання одноднівок, стін-газет, конкурси "живого слова", змаги "До висот!", "Орликіяди" (їх програма — українознавство), драматичні гуртки, відвідування театру, українських фільмів, здобування вмілостей з ділянки мови, улаштування літературних вечорів і тих імпрез, де приходить вимога знання мови, улаштування дискусійних лав, учасниками яких буде молодь, і багато іншого, що в'яже молодь з мовою.

Щоб допомогти пластовій молоді з мововжитком, треба надати цій акції широкую громадську базу, тобто залучити до співпраці відповідні середовища, випрацювати цілу систему заходів. Але це окрема тема, до якої ми повернемося.

Запрошуємо всіх, кому лежить на серці справа збереження і плекання мови, зокрема наших фахівців, подати свої думки і sugestії.

Коли хочемо, щоб мова жила серед молоді, даймо їй ґрунт у Пласті.

Хай прикладом і заохотою до такої діяльності будуть юнаки з середньої школи в Римі, які видали шк. журнал "Аба-

жур" з нагоди 100-річчя указу. У листі до Редакції "Юнака" і в своєму журналі вони пишуть:

"Коли по всій Україні русифікація росте, мов опеньки по дощі, мо хотіли показати, що таки українська мова процвітає в наших юних серцях і що жаден ворог не годен подолати іскорни, що в нас викресала любов до своєї батьківщини". Михайло Демид.

У журналі цьому є стаття із заголовком: "Ми — співробітники "Емського указу?" Автор (без підпису) пише:

Якби нам хтось запропонував ходити вулицями Риму з транспарентами за визволення країни з-під імперіалістичного ярма Росії, ми б радо доказали, що ми, українці, вміємо кричати.

Але чому посторонні люди, заходячи до нашої семінарії, слухаючи наших розмов, питаються, чи ми з Америки? Чому? Нема хіба потреби цього пояснювати! Не чують від нас ці сторонні люди української мови!

Якби хтось запитав нас: "Чи піддається законам російського царя, ворога українського народу?" — хто з нас відповів би позитивно? Ви відповіли б: "Ми не такі дурні". Але в нашому щоденному житті видно, що ми таки не дуже мудрі, коли піддаємося сьогодні законам, який видав російський цар сто років тому!

Наше шляхетне завдання, надане нам Богом і Батьківщиною, є плекати і розвивати рідну мову та українську культуру на письмі й у слові. Це наш гордий виклик русифікаційній політиці на нашій Батьківщині. Під таким мотом ми починаємо нашу працю, хоч дуже скромну. Але все ж вона вже є викликом проти московського імперіалізму, що сьогодні не випускає з рук своєї жертові, якою є наша батьківщина Україна!

Сподіваємося, що загал юнацтва піде слідами юнаків з Риму.

Бібліографія:

- 1) Роман Солчаник: Lex Jusephovicia 1876, Сучасність ч. 5 (185) 1976.
 - 2) Указ проти руського язика, редакційна стаття невідомого автора, Правда ч. 13-14, 31 липня 1876 р., стор. 500-505.
 - 3) Відкритий лист Михайла Драгоманова і Михайла Павлина до учасників міжнародного літературного конгресу у Відні (20-24 вересня 1881 р.). Вперше видрукований російською мовою в женецькому журналі "Вольное слово" ч. 9, з 22 вересня — 4 жовтня 1881 р., стор. 9.
 - 4) М. Драгоманів, Лист до учасників міжн. літер. конгресу в Парижі 1878 р.
 - 5) Константин Воєнський, Записки до головного управління в справах друку, 12 листопада 1900 р., переклад Івана Франка із збірника "Заборона українського слова в Росії", Скрентон, 1916, стор. 53-59.
- Бібліографічні дані подаємо за "Сучасністю", ч. 5 (185) 1976.

Огляди і погляди

М. Сулима

СУМЕРК БОЖКІВ

1. БОЖКИ РІДНІ І ВСЕЛЮДСЬКІ

У кожній епосі людської історії існувало **ідолопоклонство**. Людина у своїй винахідливості і знуджена утертими традиціями та догмами шукала собі божків. Так, як кожна одиниця має свого божка — чи це буде окрема особа, чи річ, яку вона надмірно обожає, — так і кожна спільнота має своїх національних божків, яким вона безмежно і колінопреклонно віддана.

Отак деякий час у нас до небувалих розмірів виросла ідея **вождя** — людини з прикметами півбога, якому ми **сліпо** хотіли вірити і йому **без надуми** коритися. Тому, що ми в нашій історії не мали багато успішних мілітарних перемог, ми створили собі **божка помсти**. Ми бажали мститися за заподіяні нам кривди на всіх наших ворогах, не враховуючи, чи в нас вистачить сили, щоб справитися тільки з одним із них. Цю сліпу настанову до помсти вороги вправляли використати так, що ми часто мстилися на своїх власних людях і тим допомагали ворогам нас послаблювати. Брак мілітарних подвигів призвів до того, що ми почали святкувати всі найменші, а то й трагічні подвиги. В наслідок нашої довготривалої бездержавності в нас поняття **держави** виросло у справжнє велике божище. Проголосивши гасло “нація понад усе”, наші молоді революціонери насправді думали “держава понад усе”. Держава мала б керувати всіма нашими діями і вести спільноту до небувалого щастя. Вона мала б бути початком і кінцем буття людини. Ми й не додумалися до того, що там, де держава керує всім, родиться **фанатизм** і бажання абсолютної влади сильних над слабшими.

Побіч тих наших чистокровних божків ми, наслідуючи наше докільля, перейняли від нього **ідолопоклонство мамони**. Ми так полюбили **гроші**, що наша жертвність на рідну куль-

туру, науку і справжню політику дуже мізерна. Ми й не зчулися, як помалу в нашій спільноті затрачуються чесноти пошвяти і братолюбія. Бо там, де грубий матеріалізм стає божком, там гине **ідеалізм** і зникає громадська дисципліна. В середовищі матеріального достатку на другий плян відходять вартості духові...

Хоча сьогодні багато пишуть про духову кризу людства, я не хотів би твердити, що ця криза така глибока. Кризи завжди існували в усіх культурних спільнотах і в усіх епохах людської історії. Ці кризи були й необхідні, бо вони ставали викликом до боротьби за духове відродження. Я радше схилиюся до думки, що сучасний світ, а разом з ним і наша спільнота переживають духову **стагнацію**, своєрідне духове виявлення. У ситої людини є гін до того, щоб насолоджуватися і **пасивно** сприймати всі блага обездуховленої цивілізації, а не жити творчою напругою.

Пластова ідея — боротьба за добро, правду і красу в житті — повинна поставити визнавців цих ідеалів у перші лави змагу за повалення модерних божків. Серед них я хотів би насвітлити коротко потрійне ідолопоклонство: **технократію**, **марксизм** і **прогрес**.

2. ТЕХНОКРАТІЯ

Технократія — це явище, яке породили і капіталізм, і соціалізм. Технократи — це менаджери, банкіри, президенти великих підприємств, які вибороли собі владу від колишньої буржуазії. В їхніх руках тепер є засоби продукції, хоча вони не є їхніми власниками. Вони ці засоби контролюють. Контролюючи засоби продукції, вони контролюють державу й тим самим є новою правлячою клясою. Зі зростом мультинаціональних корпорацій зросло запотребування на технократів, бо вони єдині в стані контролювати ці колоси, немов генерали вести великі армії. Щоб успішно вести підприємство в умовах конкуренції і посиленої інформації, тільки технократи можуть стати новими провідниками індустріялізованих суспільств. Технократи мають вміння організувати продукційні процеси, вміння продукт продати і перехитрити свого конкурента.

Тільки багаті і технічно розвинені держави можуть собі дозволити платити величезні платні модерним спеціалістам, якими є менаджери. Кожна країна втрачає своїх спеціалістів на користь багатих країн, і тим самим в бідніших країнах на-

ступає “посуха мозків”. Таємниця успіху таких націй, як Сполучені Штати Америки, Німеччина і Японія, є в тому, що вони мають класу високо вишколених індустрієних провідників. Але ці багаті держави, з другого боку, створюють так званий “технологічний колоніалізм”. Продукція наймодерніших комп’ютерів створює для них можливості кращої раціоналізації процесів продукції, швидкої переорганізації метод збуту, ефективного використання природних і людських ресурсів. Тим самим слабші індустрієні країни попадають у їхню залежність. Це створює фронт слабших націй проти індустрієних велетнів, що дає зародок конфліктів не лише в ділянці господарській, але також і політичній.

Технократія призводить до зникну суверенності націй. Суверенними можуть бути тільки надпотуги. Цей факт вказує на те, що технократія має в собі елемент самознищення. Ніяка нація не хоче резигнувати зі своєї суверенності. Тому майбутнє буде позначене боротьбою проти технократії.

Технократія, заснована на механізації, розторошила людину. Цю думку висловлює і філософ К. Ясперс, і соціолог Е. Фромм. Людина ступає в крок машині, вона стає невольником продукційного паска. Грубий комерціалізм просякнув усі ділянки життя. Прагматична, суха людина стає ідеалом. Вона втрачає ідеал краси і любови, бо робиться обездуховленим конформістом. Наша технологічна доба втрачає смак і стиль. Вона втрачає мудрість. Через обмасовлення культури втрачається аристократизм духа, бо ідеалом є пересіч. Молодь відкидає технократію, але одночасно вона не дає нічого нового, бо її духовим змістом є **антикультура**.

Спеціалізація створює модерну вавилонську вежу, де спеціалісти дуже багато знають про дуже малу сферу життя, а нічого не розуміють із повноти і краси життя взагалі. Божок технократії буде повалений, якщо людина знайде **рівновагу між спеціалізацією і мистецтвом**. Їй **необхідне зацікавлення філософією і політикою, щоб убити ялову нудьгу професіоналізму**.

3. МАРКСИЗМ

Творці большевицької революції мріяли створити безкласове суспільство. Вони чванилися, що їхній інтернаціоналізм, заснований на вченні Маркса, стане зразком демократичного суспільства. На ділі вийшла найреакційніша система, в якій немає свободи слова, друку, релігії. Інтернаціоналізм пе-

ремінився в найбрутальніший російський шовінізм. З безкласового суспільства вийшло суспільство, в якому партійна і кgbівська верхівка посіли більшу владу, ніж її мали царські фєвдали.

Російський большевизм виявив, що передумова створити соціалістичний устрій — знищення приватної власності — не виправдала себе. Гасло “влада робітникам” стало найбільшим блахманом, бо робітництво в ССРСР не має жадної влади. Прокентово до цілости населення класа робітництва в ССРСР зменшується; постає нова класа бюрократів і менаджерів. Механізація продукції призвела до того, що кількість некваліфікованих робітників збільшується; і в царстві соціалізму настане проблема безробіття, якщо партія захоче індустрію поставити на базі економічної рентабельности. Соціалістичний робітник став невольником держави.

Гасло “індустріалізація за кожну ціну”, щоб з аграрного суспільства створити передове суспільство індустрієне, призвело до знищення найпродуктивнішої класи — селянства. Селянин, прикріплений до колгоспу, став невольником на службі брутальної держави; із власника і продуцента він став рабом.

Останній експеримент у Португалії виявив, що демократичною системою свободних виборів марксизму встановити не можна. Якщо немає штиків армії, большевицька форма соціалізму не втримається. Поволі меркне образ божка соціалізму...

Як і в фашизмі, так і в комуністичній системі держава проковтнула людину. Вона не є засобом, щоб створити умови для щастя людини, для її всебічного розвитку морального, соціального і політичного. Навпаки — людина має стати рабом всемогучої, потворної держави. Держава в руках комуністичної партії, ідеологія якої марксизм стала офіційною релігією, щоб виконати “місію” — створити советський народ, видвигнула гасло індустріалізму, який мав би утвердити економічну і мілітарну силу комунізму для завоювання світу.

У системі, в якій держава є понад усе, мусять, очевидно, зникнути ідеали соціальної справедливости, національної толеранції, правди і людського щастя. Вся творчість людини спрямована на скріплення потуги держави: всі її фізичні і духові сили скеровані на зміцнення молоха-держави. У ній мусить бути створений могутній поліцейський апарат, щоб викривати і карати “ворогів” держави. У ній мусить бути створена потужна машина пропаганди, щоб “змивати” громадянам мозки та

нагинати їхню творчість і думання в напрямку ідеї держави. У результаті такої політики великодержавництва панівної нації мусить родитися фанатизм і гін до панування над слабшими, як також ідея геноциду всіх непокірних. А що релігія завжди боролася за вічно-людське, її трактують як ворога держави. Тому комуністична система релігію нищить.

4. ПРОГРЕС

Це магічне слово на устах усіх. І науковці, і педагоги, і економісти, і літератори говорять про нього. Виглядає, що все мусить поступати вперед, що мусить бути перманентний розвиток у всіх ділянках життя. І справді, сьогодні продукують всього більше. Але чи воно краще? І видають тисячі-тисячі журналів і книжок. Але чи встигають їх читати? І є тепер більше добре забезпечених шкіл і університетів. Але чи люди стали розумнішими, чеснішими і шляхетнішими?

Сумніваюся. Все — мистецтво, красне письменство, фільм і театр — наставлені на масового консумента і тим самим зраджують прикмети примітивізму. Стандартизація життя вбиває все оригінальне й індивідуальне. Зі здібних студентів вирожджуються на праці в бюрах стерильні бюрократи, що терплять на неврози й переходять до армії безробітних паразитів, залежних від державної милостині.

Прогрес не може тривати вічно, бо всьому на цьому світі є кінець. Найкращий доказ: проблема енергії і пального в цілому світі. Прийде час, коли всі джерела енергії будуть вичерпані і коли врожайна земля не буде в силі вигодувати всього населення земної кулі. Через безнастанну індустріялізацію зачистки земної кулі, її вод і повітря дійде до такого ступеня, що забракне води до пиття, а океани переміняться у вонючі багна.

Так само, як кінчаються земні ресурси, так само висихатимуть джерела культури. Під натиском державного уніформного навчання зникатиме етнічна різноманітність; під впливом масових медій інформації повільно все стане стандартним, одноманітним і масовим. Наступає сумерк геніяльності та індивідуальності. Поволі думку заступають символи... примітивної людини; поволі все підшивається під число. Чи захоче справжня людина стати тільки числом?

5. ЗА КРАЩЕ МАЙБУТНЄ

Духовим капіталом нації є її культура, характер громади, її релігійно-моральні засади, патріотизм членів суспільства; одним словом — усе те, що навіває людину бажанням творити духові цінності. Ми нація із не надто багатим духовим капіталом. Ми не мали нагоди в нашій історії створити багато невмирущих творів українського мистецтва, української музики, красивого письменства, а головне творів філософічних. Ми, на жаль, не можемо почванитися нашим вкладом у духову скарбницю світу. У багатющій історії людства ми не знаходимо імен наших великих науковців, винахідників, державних мужів, економістів.

Передумови для повного розвитку здібностей членів спільноти створює громадська активність. Викресати ідеалізм — це перше начало нашої суспільної роботи. Ідеалізм родиться там, де молодь бачить героїчні подвиги і великі чесноти. Вони стають притягальним магнетом. Творча людина завжди думає про майбутнє. **Творча людина не шукає минутих матеріяльних вартостей у сучасному; її зір спрямований на мистецькі і культурні вартості, що мають завдаток на вічність.**

Шлях росту суспільства бере свій початок у вірі. Віра означає постанову: або жити згідно з моральними засадами, або вмерти. Справжня боротьба за ідеали добра і правди мобілізує всі сили духа і дає людині змогу бачити реальність такою, якою вона є. Отак віра перетворюється у знання, а знання відкриває шлях для творчої дії посвяти. Коли вмирає віра, вмирають моральні засади, а тим самим починається дезінтеграція суспільства.

Щоб могли жити, людині необхідні ідеали, за які вона може боротися і вмерти. Правда є абсолютною вартістю, за яку боролися протягом історії людства всі кращі особистості. За цю правду боролися і борються кращі сини нашої нації. Якщо молода генерація в суспільствах матеріяльного достатку нудиться, значить — вона втратила віру. Для неї існують дві альтернативи: або ескапізм від творчого життя, або духове й фізичне нищення. Молодь у діаспорі має важливе завдання: допомогти українській нації в її затьмненій боротьбі за вільне місце під сонцем. Збереження мови, традицій і культури не може бути самоціллю, а має служити вищому завданню: скріпити віру в перемогу української людини і української нації.

У нашому екстравертизмі ми створили високу народню культуру; ми закохані у зверхню колірність. **Час нам поверну-**

тися до нашого внутрішнього “я”. Час нам вглянути в нашу душу і почати творити українську **філософію, українську науку і українську політику**. Характер людини формується в потоці життя, у кліматі противорічностей. Людина мусить включитися в дію спільноти, щоб знайти в ній своє місце, на якому вона може стати творчою. Прояви творчого духа дають життю динамічність; не сміємо попасти в духовний летаргізм і апатію. Ми прогавили століття, тому, якщо хочемо утвердити себе у світі, мусимо знищити модерних божків — і з подвоєною енергією працювати, щоб наздігнати втрачене.

Шлях до нашого майбутнього веде через наполегливість, витривалість і визначність. **Таланти виростають в ізоляції далеко від масовості ярмарку**. У нас мусить бути натиск не на стандартність, а на **індивідуальність**; не на приємність, а на **посвяту**; не на матеріальні вигоди, а на **геройську творчість**. Наша молодь повинна бути в авангарді нового творчого духа, який відкинув усе негативне із обох систем і творить прогрес, у якому ідеалом не є життєвий стандарт, а **високий стандарт культури, заснованої на вірі в людину**.

Богдан Колос

З НАГОДИ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА В ЛОНДОНІ

Я вже довгий час роздумую над питанням: Чому взагалі я повинен відмічувати день Першого Листопада? Велика частина нашої громади своєю відсутністю доказує, що, можливо, ми перебільшуємо важливість цього дня. Подія відбулася перед народження моїх батьків, і здається, що моє відношення до подій у Львові повинно бути мінімальне. Молодь, може, ще грізніше ставить питання: “Взагалі — питають — навіщо святкувати неваді наші українські державницькі спроби?”

Емоційні вигуки мало досягають сьогодні в переконанні апатичної громади чи молоді, а розумна відповідь, як звичайно, не легка.

Історично Листопад торкав найкращі струни молодечих сердець. Викликував він шляхетні і міцні почуття, на які могла бути здібна тільки запальна юнацька душа. Сотнями років український дух ріс і шукав вияву в модерному світі. Листопад став одним із цих виявів зрілості — одним з вершків нашого державницького росту.

Події Першого Листопада тепер закуті в чудних і дивовижних казках батьків і виховників. Ці казки і оповідання захоплюють уяву та витворюють картини романтичного минулого.

“...Ось серед глухої і темної галицької ночі оживають вулиці старої столиці — города Львова. У листопадову ніч якісь постаті нишком прямують у різних напрямках. — То стрільці, спішають виконати наказ сотника Вітовського... А вранці — блискитно-золотий прапор на ратуші подає веселу вістку: Львів наш!

“Грізні стрілецькі колони з наїженими штиками... Блиск зброї... На шоломах рожевіла червона калина... Голосний спів і биття дзвонів на Юрі... Червона кров на кам'яному бруку міста.

“Почалася грізна, але чудова картина листопадової баталії... Народний Дім — осередок конспірації, завзяті вуличні бої, геройська оборона сойму, пошти, касарень, бравурні атаки на кадетську школу. Це була боротьба за державу”.

І в сорокових роках народів хотілось підняти червону калину наново. Родились бажання, родилась і віра, що палка любов розтопить льоди, в які сковано нашу Князівну, що юний порив розірве і найтяжчі кайдани, що в кривавому змагу заткнемо гордо наш прапор на вежі Львова — тим разом назавжди.

Проходили роки під окупацією. З кожним роком рідшали ряди активних учасників великих змагань. З кожним роком чим раз більша відстань, яка лягала між нами і подіями листопада 1918-го року. — Аж вони осталися ніби казкою... Бо сьогодні молодій людині тяжко уявити собі посвяту, загрозу власному життю чи надати змісту такому гаслу, як “Воля Україні або смерть!”

Для правильної оцінки минулого ми постараємось розглянути події листопада 18-го року. Ми розцінимо листопад як критичний момент росту українського народу.

Політична ситуація в Європі в той час була така, що доля народів вирішувалась на полі боїв. На сході, в поваленій царській Росії настав руйнуючий хаос, аж доки Ленін не зумів перехитрити людей і прибрати владу в свої руки. Серед того хаосу український народ змагався із зовнішніми ворогами та внутрішніми суперечностями за ясне оформлення свого політичного життя. Його трагічна боротьба із зовнішніми ворогами перетворилася в героїчний змаг нації, що відчула в собі гін до незалежного життя, до державности.

У той час Східня Україна стояла вже від півтора року в вогні революції і вже встигла оформитися як самостійна держава.

Південно-західні українські землі оставались далі ще частиною Габсбурзької монархії, доля якої вже була перерішена. Штучний поділ на країни, який не відповідав етнографічній дійсності, витворив стан незадоволення.

Політична думка західного світу розвинулась по лінії "самовизначення народів". Народ мусів сам дати доказ своєї живучости та життєздатности, а таким доказом міг бути тільки його власний чин, власне прагнення до самостійности. До такого чину готувались всі народи австро-угорської монархії. Нагорода державности — вимагає боротьби. Хто не здібний до боротьби за своє право — не гідний його мати. Розуміли це прекрасно політичні проводи поневолених народів, які постановили взяти долю своїх людей у власні руки.

Перші посягнули по свої суверенні права чехи. Не зісталися позаду південні слов'яни, поляки, навіть угорці. Наші сусіди, поляки, створили в Кракові уряд і поставили собі за завдання перебрати владу на терені польської та української частин Галичини. На день першого листопада вони вислали своїх делегатів до Львова, щоб тут на місці формально завершити свої пляни.

А український політичний світ?

З прикрістю треба ствердити, що українські політичні діячі були заскочені світовими подіями. Вони твердили, що український народ знаходився ще в періоді росту, а не дозрілості; в розгарі політичної боротьби, але далеко від того стану політичного вироблення, якого вимагав великий переломовий час. Точніше виглядає, що політичні провідники самі не були готовими, натомість львівська громада, як бачимо з їхніх діл, була охоча.

На тлі цієї негативної зовнішньої і внутрішньої ситуації чітко зарисовується блискучий чин сотника Українських Січових Стрільців Дмитра Вітовського. Постать Вітовського* — властивого організатора і творця листопадового зриву, заслуговує на спеціальну увагу, і то не тільки в часі, коли він став на чолі революційного руху у Львові. Нас повинен ціка-

* У матеріалах про подію 1 листопада 1918 існує розбіжність в інформаціях щодо властивого організатора і творця її.

вити цілий його життєвий шлях. На прикладі Вітовського ми бачимо, що зростала українська людина нового типу — людина революції.

Ще як молодий гімназист він відчув потребу чогось нового, більшого ніж те, чим жило тодішнє студентство провінційної Галичини. Він відчув потребу ясного визначення політичних позицій та цілей.

Чи цього не шукає і сьогоднішня молодь?

Ще восени 1914-го року бачимо сотника Вітовського між старшинами легіону Українських Січових Стрільців.

Блискавичний розвиток долі знаходить Вітовського у Львові, де він зустрічає вістку про плянований приїзд поляків перебрати уряд. Після вагання представників Української Народної Ради Вітовський переводить свій плян опанувати місто при допомозі військової організації.

Точно о четвертій годині після півночі зорганізовані відділи українських стрільців обсаджують касарні та найважливіші об'єкти міста. Вітовський висилає спеціальних зв'язкових у край, щоб одночасно на місцях, у порозумінні з місцевими українськими діячами, доконати перевороту.

І після довговікової перерви український народ Галичини стає знову паном своєї землі і своєї долі. Він знов може сказати: "Мій дім — мій храм".

І хоч не вдалося завершити діла, яке так блискуче розпочав своєю акцією Вітовський, то все ж таки саме започаткування мало колосальний вплив на дії майбутнього.

На жаль, через багато різних причин, після тритижневих завзятих боїв з польським противником українське військо мусіло залишити Львів.

Хоч невдалий був кінцевий вислід кампанії за Львів та дальшої нашої боротьби, це ніяк не зменшує ваги Листопадового зриву. Сьогодні можна належно оцінити його значення. Листопадовий чин мав далекосяжні наслідки в чотирьох ділянках: військовій, державно-організаційній, міжнародній та виховній.

Однак найбільші й найтриваліші наслідки листопадового чину лежать таки у виховній ділянці. Всі інші здобутки, хоч які вони були великі у відношенні до стану нашого національного розвитку, то все ж таки вони були короткотривалі. Армія була переможена. Держава зліквідована. Дипломатичні успіхи перекреслені. Остались у більшості лиш цінності духа. Листо-

падовий чин — це крок до нашої державної самостійности, бо створив у народі віру у власні сили. Хоч упали, але в змаганнях чесних. Упадок у чесному бою стимулює до нового повстання. Переконавання, що тільки боротьбою здобудемо своє право, стало наріжним каменем української державницької ідеології.

Листопад дав нам ключ зрозуміти як визвольну боротьбу сорокових років, так і сьогодишню ситуацію в Радянському Союзі.

Чи усвідомляємо собі, що сьогодні в Радянському Союзі нас б'ють, нас переслідують, щоб ми забули і дітям не переказували, щоб не лишилося ніяких слідів тих подій Першого Листопада.

Знаємо, що останніми роками радянська влада в Україні почала генеральний погром усього українського. Нам зокрема сьогодні треба знати, що нищать кладовища — стрілецькі могили в Тернополі, на Янівському і Личаківському кладовищах у Львові. Це частина ширшого плану, щоб знищити українську національну ідентичність.

Тому, що Листопад є тим символом нашого прагнення до державницької зрілості, сьогодні Вячеславові Чорноволові такі важливі стрілецькі могили. У серпні 1917-го року Чорновіл став на оборону стрілецьких могил, пишучи заяву до провідників Радянського Союзу. Чорновіл протестував (цитую): "Бульдозер зриває стрілецькі могили, а лопати грабарів вивертають людські останки". За ці протести Чорновіл сьогодні сидить у Мордовії. А злочини на Янівському цвинтарі, де було похоронено біля тисячу українських вояків, які загинули в боях за Львів у 18-му році, і далі продовжуються.

Ті стрілецькі могили — монумент листопада мають силу викликати глибокі переживання і в нашої тутешньої молоді. Як подано було в наших часописах, цього літа викрадено з України на Захід кілька кісток стрільців із зруйнованих могил біля Тернополя.

Це група молодих українців поїхала в Україну зфотографувати ті місця нових большевицьких злочинів і поставила собі за завдання перевезти за кордон хоч кілька кісток як явний доказ великого варварства. Сьогодні ці моці — як пам'ятник. Вони в'яжуть молодих українців з невловним поняттям боротьби за волю.

Людина, яка знає, що о народ страждав і далі страждає, не може байдуже ставитись до тих, які загинули, і до тих, які

„Плекайте мову...“

І. В. Манастирський

ДВІ ДИВОВИЖІ

У мововжитку навіть інтелігентних людей виникають часом дивовижі, які на перший погляд роблять враження логічних думок у правильній мовній формі. Однак, приглянувшись до них пильніше, хіба не повинно бути надто тяжко розкрити їх нелогічність і недоречність. Але виявляється, що це не так то й легко, що вони до тієї міри закорінюються у свідомості і стають такими загальними і звичними, що люди не тільки самі не можуть розкрити їх безсумнівної недоречности, а ще й завзято обороняють їх перед спробами виявити їхню справжню суть. Маємо на увазі дві такі аномалії, що покутують від років у нашому писаному і говореному слові.

Одна з них — це "Західня Україна" і "західньоукраїнські землі". Автор цих рядків вів довше листування з одним старим педагогом-географом, д-ром філ., учасником Листопадового зриву, який ніяк не хотів признати, що Галичина, Буковина і Закарпаття — це не "західні українські землі", а тільки південнозахідні, бо до західніх належать ще й Волинь, Холмщина, Підляшшя і Полісся. Він також не погодився, що Західня Україна — це в суті речі не географічне, а політичне окреслення: Західньоукраїнська Народня Республіка, утворена у Львові 1 листопада 1918 року, і що цей факт — сам собою світлий момент в історії визвольної боротьби нашої нації, а саме її галицької вітки — це одночасно й сумний наслідок трагічної історії нації, поділеної між двох займанців, бо так постали

далі воюють. Ми святкуємо сьогодні, бо мусимо святкувати, щоб не загубились, — щоб не стали тілом без душі.

Знаємо і віримо, що жертви листопада не впали на марно. Кров героїв, пролита у священній боротьбі за державність, родитиме нових борців, які прийдуть на зміну і в останньому бою здобудуть перемогу. Тоді буде завершений чин листопадової ночі, чин, ім'я якому: Самостійна Соборна Українська Держава!

дві України. Отож, шануючи й доцінюючи історичну вагу Листопада, нам аж ніяк нема потреби зберігати й підтримувати наш трагічний двоподіл, вживаючи назви Західня Україна, а навпаки слід завжди і всюди виявляти й підкреслювати соборність і єдність усіх українських земель. А одною з них і є Галичина, наша древня галицька волость, Осмомислова і Данилова земля. Чому ж промовчувати їй, чому відрікатися цієї славної історичної назви? Чому відпекуватися від своєї вужчої батьківщини? Наша земля широка і багата: є місце для галичан і буковинців, волиняків і поліщуків, полтавців і кубанців. Але “західні українці”? Скільки ж є тих українців і їхніх Україн?

Однак учений доктор не погодився з таким поглядом і навіть видав книжку про 1 Листопад, зберігаючи всюди західні землі і Західню Україну.

Та він, на жаль, аж ніяк не один. Доводилося і ще доводиться читати сотні життєписів і некрологів з інформаціями, що така то людина вродилася там чи там у Західній Україні. Цього терміну вживають навіть як окреслення національності, ніби є якась західньоукраїнська національність! Ось разуючий приклад, як зневажено пам'ять одного заслуженого педагога і вченого, патріота-соборника: у посмертній згадці, замість подати, що він з роду галичанин, його названо “західньоукраїнським ученим”. Тобто він був не якимось там звичайним українцем, а особливим — західнім! Це щось таке, якби (візьмім для прикладу великих!) Шекспіра називати південноанглійським, Гете — західньонімецьким, а Шевченка — середньоукраїнським (або й східньоукраїнським?) поетом. Франко, очевиднож, західній українець. А от Леся Українка — з роду волинянка, тобто “західнячка” — якось досі не удостоїлася назви західньоукраїнської поетки. Виглядає, що “західність” зарезервована тільки для Галичини, а інші західні землі хай собі якось дають раду без неї.

Ця жахлива аномалія до тієї міри закорінена в деяких старших галицьких головах, що дехто спромігся навіть говорити й писати, що в листопаді 1918 року постала українська держава і створилася українська армія — так наче Києва і 22 Січня і не було ніколи! Ніби справжня Україна — це Західня, а там на Сході... От і рідне соборництво!

Щоб протидіяти цій хворобливій ментальності, святкування Першого Листопада мусіло б мати тільки регіональний,

а не загальнонаціональний характер, бо він був тільки фрагментом, хоч і дуже важливим, всенациональної боротьби за волю. Національне свято повинно бути тільки одно: 22 Січня.

А друга дивовижа — “неросійські народи”, “неросійські республіки” тощо. У поважних статтях і працях передових журналістів і публіцистів, у працях учених професорів, у поважних журналах і виданнях їх можна знайти на кожному кроці. У пресі, у щоденних розмовах їх повно. Промовці на зборах і святах, політичні діячі, які мусіли б знати краще, орудують залюбки цими дивоглядами, неначе найлогічнішими тямками. Проте ледве чи може бути щось більш нелогічне і недоречне.

Коли спитали одного визначного діяча під час публічного виступу, що це таке ті неросійські народи і чи є й російські народи (бож це логічна передумова перших!), він з явним нетерпінням вияснив, що мова йде про інші народи СРСР, крім російського, і це повинно бути кожному ясне і зрозуміле. Тоді йому запропоновано вживати тако ж ясного і зрозумілого окреслення, як “неукраїнські народи”. Відповіді не було.

Отже мається на гадці протиставити російському народові всі інші советські народи, назвавши їх просто неросійськими. Алеж “російський народ” — це граматична і логічна одиниця. Можна логічно протиставити збірність збірності: росіяни — неросіяни, християни — нехристияни, комуністи — некомуністи тощо. Уже куди менше зручно протиставити заглові менші, більш окреслені збірності: інженери — неінженери, купці — некупці, вчені — невчені, письменники — неписьменники, злочинці — незлочинці. Але протиставити збірність одиниці і нею ту збірність окреслювати?! Це щось таке, як Іван і не-Івани, вождь і невожді, Сталін і не-Сталіни. Якби таку логіку застосувати до української літератури, то можна б писати про Шевченка і не-Шевченків, наприклад: Шевченко вродився кріпаком, а не-Шевченки — вільними людьми (оскільки в царській імперії взагалі були вільні люди).

Адже всі народи світу, крім одного, “неросійські”, як і неукраїнські, ненімецькі, нежидівські і т. д. Були різні імперії, але ось не доводилося ні чути, ні читати про неанглійські, нефранцузькі, нетурецькі, неголландські, нееспанські й непортугальські народи. Значить — історія знає тільки один супернарод, який може правити за універсальне мірило національності, за схемою Іван і не-Івани. І ми з тим погодилися і далі вірно підтримуємо його незаперечне право на універсальність.

ПРОБЛЕМИ МОВИ І АСИМІЛЯЦІЇ УКРАЇНЦІВ У ДІЯСПОРІ

(На основі спостережень із навколосвітньої поїздки 1970-1971)

Не вважаючи на всі недоліки українського життя по різних континентах, треба з задоволенням ствердити, що дві основні справи займають увагу громади в діаспорі: справа українського народу на рідних землях і справа збереження рідної мови й культури на теренах українського поселення в Вільному світі. Для задовільного здійснення цих двох ідей патріотичне українство в розсіянні суще скеровує всі свої сили і, хоч часом різними шляхами, то проте безперервно йде вперед, виказуючи в загальному баянсі вартостей нові успіхи й нові конкретні форми дії й плянування.

Судячи по opinii самих земляків на різних континентах, українське громадське життя найкраще розвинене на північно-американському континенті в США й Канаді. Все ж і в Бразилії, і в Аргентині — тобто на старих теренах поселення, воно не попогано розвинене і хто зна, чи навіть не краще щодо збереження рідної мови, ніж напр. у США. Головний чинник у цьому — традиції селянського побуту, віддаленість від міст, менший ступінь урбанізації й технологічного розвитку.

Нові терени українського поселення — Західна Європа, Венесуела, Австралія, Нова Зеландія, а саме там, де український елемент від приблизно чверть сторіччя вкорінюється в міське життя, загрожені більш, ніж “старі” колонії Західної Канади, Бразилії, Аргентини чи інших країн Америки.

В конкретних формах мовна асиміляція українського елементу виглядала б загально так:

США й Східна Канада — понад 30 відсотків мовного винародовлення.

Зах. Європа, Австралія і Нова Зеландія — коло 15 відсотків мовного винародовлення.

Центральна Канада, Венесуела, Бразилія, Аргентина — коло 10 відсотків мовного винародовлення.

В усіх випадках українству в діаспорі ще далеко до “точки небезпеки”, тобто до більш як 50 відсотків мовної асиміляції, стану, який досягнули, чи перейшли, деякі інші етнічні групи на теренах свого поселення.

Перед керівниками українського життя стоїть тепер в усій своїй правді й визові основне завдання — не тільки не

допустити до “точки небезпеки”, але зліквідувати й ці відсотки мовного винародовлення, що їх спостерігаємо як вислід занедбання й легковаження справи української мови й культури поза межами України.

Тут насамперед треба “святої сили слова”, тобто власного підходу до молодого покоління, щоб його переконати в доцільності української й довкільної двомовності й двокультурності згідно з нашою схемою, що її як “формулу самозбереження” подано й вияснено в 5-ому числі “Слова на сторожі” (1968). Здійснювання цієї формули допоможе насамперед практично доказати, що вона правильна, якщо не єдина розв’язка мовного й культурного питання для українського поселення на “старих” і “нових” місцях його великої діаспори.

Треба з усім усвідомленням собі й повним оптимізмом ствердити один факт, а саме те, що ще не запізно!

Що не запізно взятися до праці від основ.

Ще не запізно почати організувати акцію, де для цього є дані, і

ще не запізно зосередити всі індивідуальні зусилля для “святої сили” певних концепцій самозбереження, в основі яких лежать двомовність і двокультурність старшого, а головне молодого покоління, поза українською Батьківщиною сущого.

Я. Рудницький

ПОВІДОМЛЕННЯ

В Українському Академічному Видавництві появилися англійською мовою такі твори з української літератури: Минола Куліш “Патетична соната” (120 с., \$7.50); Любомир Винар і Орест Субтельний “Габсбурги і запорозькі козари” (148 с., \$9.00); Пантелеймон Куліш “Чорна рада” (125 с., \$7.50); Євген Сверстюк — “Есеї” (захалявні) у перекладі Юрія Луцького (100 с., \$7.50); Дмитро Чижевський “Історія української літератури”, нове доповнене видання (доданий розділ про реалізм), переклад Доллі Фергусон, Дорін Горслейн і Уляни Петик, передмова Юрія Луцького (696 с., \$25.00). Замовлення висилати:

Ukrainian Academic Press

P. O. Box 263, Littleton,

Colorado 80120 U.S.A.

Книги ці — гарний подарунок приятелям-чужинцям. Добре їх мати під рукою у кожній книгозбірні. Старша пластова молодь повинна познайомитися з їх змістом.

Трибуна молодих

Люба Мазяр, ПС

УСП І ПЛАСТ

(Доповідь виголошена на XII Кр. З'їзді УСП, оселя Верховина 1976 р.)

Майже 65 років тому в одній львівській майстерні виготовили перший наклад лопат. Їх призначення було практичне — копати землю. Лиш одна лопата залишилася в майстерні для вжитку робітників у разі потреби. Лопати робітники не часто потребували, тож вона часто нудилася. Але згодом знайшла собі роботу. Майстерня виготовила новий наклад лопат. Наша досвідчена лопата почала поучувати новеньких і розповідати їм, як треба копати землю.

І так кожного разу при відправі нового накладу лопат наша лопата, хоч сама нічого не викопувала, розповідала новим лопатам, як і що треба робити. Коли їй натякали, що її поучування безвислідні, вона підіймала страшний дзенькіт: "Це ви копаєте піді мною! Не дам закопати свого таланту!"

І справді не давала. Згодом лопата зібрала всі свої розповіді і склала підручник п. з. "До питання про деякі аспекти копання та фрагменти до історії розвитку лопатознавства". Тоді вже не виявляла лопата ніякої практичної діяльності. А всі інші лопати-робітниці змушені були засвоїти всі закони Вченої Лопати. Вона ж закопалася у своїх підручниках і перестала цікавитися практикою.

Тимчасом майстерня перетворилася у компанію, а там і в велику корпорацію. Замість лопат там почали продукувати бульдозери й крокуючі екскаватори. А Вчена Лопата — хоч вже поржавіла від безділля — далі тримається своїх засад: перед відправою кожного бульдозера чи екскаватора вона повчає,

як треба копати землю за останнім словом техніки. Вона, лопата, все це добре знає, бо колись це робила в "Старому Краю".

Мораль цієї байки: "Лицем до молоді!"

Сучасний Пласт повинен би стояти під знаком молоді. Теперішня молодь має доступ до всіх ділянок прогресу в Америці, познайомлена з широкими можливостями ринку праці, зокрема в ділянках економії, дослідних наук, комерційного мистецтва, промисловости і багатьох інших ділянок знання. Одним словом — шлях до кар'єри їй **простелений**. Такий пригожий ґрунт для молодих настає коштом людей старшого віку, головно сеньйорів, які повинні діяти "в тіні" пластового життя. Часто буває, що члени УПС відчують панічний страх увійти в категорію старшого чи похилого віку. Вони бороняться перед наслідками освічености молодих, їх бажання нового. Старші намагаються бути постійними провідниками нашої організації молоді, стараються зберегти запал, що його привезли зі собою з України чи Німеччини, пробують думати категоріями молодих. Така косметично-пластична штука відбувається під натиском гасла: "Лицем до молоді!"

Це гасло серед нас прибрало іншу форму з уваги на нашу роль в Пласті та на ідеологічну побудову Пласту і культурно-національні потреби нашого середовища. Гасла "Лицем до молоді!" і "Дорога молодим!" кинуло старше громадянство, думаючи про майбутнє народу. У Пласті часто намагаємося переконати себе, що Пласт — це організація молоді. Але на ділі ці переконання помилкові, ними зловживають, бо багато в тій справі говориться, але нічого не робиться. Скільки разів ми маємо нагоду їздити на різні з'їзди виховників, комендантів, булавних... А постійно бачимо, що на таких форумах виступають сеньйори, а молодь мовчить. Скільки витрачено часу та слів на тему виховання молоді, але коли поставимо питання "Де ж наша молодь?", то на залі панує тиша...

Невже ж, крім формули "Лицем до молоді!", є ще прихований антидот — "культ старших"? Цей антидот гальмує можливості конкретно-позитивної розв'язки гасла "Лицем до молоді!". Це свого роду засіб самооборони старших перед молодими. А що сталося з таким багатозначним і барвистим словом, як самовиховання? Чому бачимо, що прихильники "культу старших" стараються недопускати молоді до праці в різних ділянках адміністративної та виховної праці в Пласті? А якщо

випадково допустять молодих до праці, то чому не підтримують їх, не дораджують, не пособляють їхнім починам, щоб вони вибилися з новими та більш сучасними методами? Чому ці прихильники “культу старших” заздро тримають у своїх руках провід теперішнього Пласту і живуть браком гнучкості думки, консерватизмом, старокрайовими традиціями, настороженням до нових ідей та виміни думок, до нового знання-освіти? Чому не вміють переставитися у становище молодих, достосуватися до нових вимог та потреб і дивитися на ціле життя з нової точки зору?

Це ті питання, на які нема конкретних відповідей, питання, які унеможливають “передання штафети”, бо старші, замість заохоти, відстрашують молодих перебрати керму пластового життя у свої руки. Такий стан і переважаюча “короткозорість” старшого покоління може довести до раптової прірви у нормальному процесі розвитку нашої організації та всього суспільства.

Колись у Пласті робилися діяграми стану членства у формі трикутника. На самому вершку був УПС, а внизу був УПН. Сьогодні цей трикутник обернений. База — сеньйорат, а вершок — це молодь. З роками кількість молоді драстично зменшиться, а ми ще не подумали над причиною...

Але вина не тільки в старших. Ми, молоді, мало цікавимося загальнонаціональним життям. Ми надто критично ставимося до наявних форм і метод праці Пласту і не даємо конкретних пропозицій чи конструктивної розв'язки. Це можна б виправдати браком часу, перевантаженням професійно-заробітною працею, студіями та умовами життя в родині. Ми підходимо до людських ресурсів українського життя з тими самими вимогами, що й до американського, вимоги до Пласту у нас ті ж, що й у модерному скавтіngu. А ми ж неспроможні діяти, як американці, планоно й систематично, обмежуємося до доривочних акцій, до шукання свого “я” в кар'єрі професіоналіста.

Нашим завданням є знайти правду. Вона буде посередині. Ми не сміємо брати приклад з нашого довкілля, бо те суспільство, серед якого ми живемо, живе нормальним національно-державним і соціальним органічним життям, воно має невичерпні людські ресурси. Нам треба достосовуватися до наших можливостей і дорожити кожною людською одиницею без різниці віку, якщо вона має в собі творчу насагу, енергію,

З пластового життя

ВКЛАД ПЛАСТУНІВ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В ДІЯСПОРІ

Тому, що це тиждень пластуна, мені випадає підкреслити позитиви пластового вкладу в громадсько-політичне життя української діаспори. І це не тяжке завдання. Пластуні традиційно були і є помітні в різних аспектах громадського і політичного життя. Куди ми не глянемо, який громадсько-політичний камінь не перевернемо, всюди натрапимо на пластунів: президент, заступник президента і двох членів Президії СКВУ — це пластуні чи колишні пластуні. Довголітній голова Провінційної Ради КУК — вихованець Пласту. У крайовому проводі

фізичні й інтелектуальні спроможності, щоб дати позитивний вклад у громадське і пластове життя. Кожна вікова група мусить знайти своє місце у Пласті. Роля УСП у ньому — спричинитися до органічної цілості організму нашої організації у ділянках виховній і адміністративній. Ми повинні використати всі фахові сили між нами для дальшого розвитку Пласту і внести творчі симбіози, щоб запевнити тяглість життя і праці Пласту.

Пам'ятаймо, що лице молоді і шлях, яким вона повинна йти, виявляться щойно тоді, коли ми індивідуально увірнемося в цілість, всі спричинимося до створення її.

“Я хочу, я можу, я зроблю!” — це вислови, які повинні бути живими в наших задумах. Про ролю УСП можна різно висловлюватися, але вияв її буде лише тоді, коли більшість з нас почне поважно діяти на всіх відтинках пластової праці.

Сьогодні зібралася мала горстка старшого пластунства. Де ж решта? Чи ми повинні говорити і вирішувати про ролю УСП у Пласті, не звертаючи уваги на неприсутню більшість? Невже ж ці неприсутні старші пластуні також стануть “лопатами”, вже у старшому пластунстві?..

Ліги Визволення України на Канаду аж кілька осіб, з якими не один з нас бував під одним шатром у пластових таборах. СУСК завжди був хоч частинно під кермою наших друзів і по-друг з Пласту. Прикладів можна б навести безліч. Але я цього робити не буду, бо ще почнуть люди робити нам закид, що Пласт намагається опановувати громадсько-політичне життя. Зрештою, такий перелік завжди небезпечний — можна когось поминути й у висліді наразитися на закид тенденційности.

Проте, якщо об'єктивно оцінювати вклад, особливо сучасний вклад Пласту в українське суспільно-політичне життя, то цей вклад я мушу оцінити як незадовільний. Для підтвердження свого припущення подам лише дві з багатьох можливих причин:

Вклад Пласту, як зрештою і вклад цілої нашої громади, неспівмірний з великими потребами. Якби ми були членами нормальної державної спільноти, з цілим нормальним урядом чи пак державним апаратом, який дбав би про розвиток нашої культури, нашого шкільництва, національного виховання молоді тощо, то можна б спокійно сказати, що в такій ситуації Пласт задовільно виконує свою службу супроти народу. Але так не є. Ми, українці, належимо до тих народів, яким загрожує загибель як нації — там у висліді терору і російщення, тут у висліді апатії, добробуту та асиміляції. Тому не досить, коли з наших рядів виходить хай і немала кількість людей, які готові присвятити свої вільні хвилини, свій "вільний час" праці в громаді. Пласт повинен постійно давати із своїх рядів громадян-патріотів. Інший підхід — це люксус, на який ми собі не можемо дозволити.

Друге негативне явище: Вклад Пласту в громадсько-політичне життя майже вповні непляновий, розпорошений. Це не вклад Пласту як цілоти пластового середовища чи як організації, це радше нескоординований вклад індивідуальних осіб. У висліді наших шкідливих і горезвісних повоєнних політичних міжусобиць серед пластуництва витворилася і поширилася нездорова концепція аполітичності чи безпартійності до тієї міри, що Пласт не то що не спричинився до оздоровлення нашого політичного життя, а й стоїть зовсім осторонь, а у висліді цього залишив для людей з пластовим світоглядом політичну порожнечу. Тому й для молоді, вихованої у Пласті, неприємливі наші традиційно політичні партії з їх недемократичною структурою, а то й реакційною ідеологією.

Не дивуймося, що багато наших молодих друзів сьогодні, оправдано чи ні, зачисляють до лав "лівих", а то й ще гірше. Куди ж вони мали піти у такій ситуації, яка витворилася серед нас тут, позбавлених можливості черпати природні імпульси до політичного життя з безпосереднього дотику до рідної землі у постійному контакті з народом?

Пласт як організація належить як член до КУК і СКВУ, але його зацікавлення і вплив на ці установи (Пласту як організації) ніякий, мовляв, нас не цікавить політика, бо ми всю свою увагу звертаємо на виховання майбутніх громадян. При такому підході до справи ми як середовище цілком не маємо впливу на хід громадського життя; натомість інші організації використовують свої, вповні завойовують опінію, децидують про хід громадських справ. А впливу саме таких середовищ, як пластове, дуже і дуже потрібно, бо і КУК, і СКВУ залишаються тереном, на який впливають тільки такі організації, на прямні дії яких часто йдуть у розріз із пластовими.

У висліді цих спостережень дві пропозиції: одна для УСП, а друга для зрілого членства, тобто УСП і УПС спільно.

Коли держава загрожена, тоді молодих людей беруть на кілька років до війська, щоб її охороняли. Пластунки й пластуни не такі, щоб їх законами зобов'язувати спасати свій народ. Але у старшопластунській програмі повинен бути рік дарової служби для громади — на культурнім, журналістичнім, дипломатичнім чи будь-яким іншим полі. Кожний старший пластун чи пластунка після закінчення вищої освіти і перед тим заки будуть мати свої родинні обов'язки, повинні віддати рік українському народові — у пляновій, послідовній праці, яка б відповідала їхнім уподобанням, спроможностям і можливостям. Тільки УСП, тобто молодь, може вважати такий проект доброю нагодою громадського вишколу; і це не тільки як підготовка до зрілого громадського життя на всіх його ділянках, але й вишкіл також і до родинного життя.

Щодо Пласту як організації, то думаю, що вона мусить мати вироблену і послідовну лінію щодо розвитку і способу дії української громади. Ця лінія мусить бути згідна з пластовими засадами, її треба послідовно та енергійно проводити в життя скрізь, де пластуни активізуються на будь-якому відтинку громадського життя.

Пл. сен. Юрій Даревич

ЗБОРИ VII-ої КОНФЕРЕНЦІЇ ПЛАСТОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Сьомі з черги Збори КУПО відбулися 4 і 5 грудня 1976 р. у приміщеннях оселі УНС "Союзівка" у ЗСА. На збори прибули делегати з Канади, США, Великобританії, Німеччини, (Австралія передала свої голоси членам Пласту з Канади і США), члени ГПР і ГПБ, запрошені до праці в окремих комісіях пластуни (-ки) та гості. Збори відкрив голова ГПБ Роман Рогожа. Після відспівання молитви, на пропозицію Р. Рогожі, обрано президію в складі: Василь Янішевський — голова, Роман Вжесневський — заступник, Христина Базилевич і Володимир Соханівський — секретарі.

Начальний Пластун Юрій Старосольський, почав своє введення до нарад тим, що ствердив символічну присутність на нарадах наших друзів з України, призначивши почесне місце, перед яким простелено українську державну відзнаку. Цей ритуал був тлом промови Начального Пластуна. Він закликав учасників бачити цілість Пласту, не у щоденному житті і клопотах буднів. Громадянство вірить у Пласт і надіється, що він буде виконувати свою функцію згідно з традицією. А це довіря громадянства зобов'язує. Досі Пласт зумів бути соборним. Але тепер ми живемо у великому розпорошенні, на молодь діють негативні впливи, які виявились у бунтах молоді, що приймає світогляд екзистенціальної порожнечі. Боротися з цими впливами допомагають дві великі сили: любов до Батьківщини і плекання характеру. Вони разом дають нам велику творчу силу, змогу жити за пл. законом. Крім патріотизму і характеру, треба ще почуття відповідальності за долю українства. З цим в'яжеться не тільки громадська активність, але й упорядкована дія, ширення толерантності, "чесної гри". Пластуни зможуть виконувати свої завдання тільки тоді, коли будуть виявляти зусилля аж до самовідречення, працею у громаді, ризик особистим на добро громади, глибоку мораль і посвяту. Тоді, наводячи Овідія, закінчив Начальний Пластун: "Ні грізна воля караючого судді, ні вогонь, ні меч, ні нищівна сила часу не зможуть нас знищити".

Програма нарад, звіти, дискусії, праці комісій хоч і відбувались за пляном, проте не до всього в дискусії і не всі дискутанти були толерантні, не всі виступи були будуючі, не всі

свідчили про ставлення добра Пласту, а з тим і громадської справи на першому місці.

Цікавою і дуже корисною точкою програми пленуму була дискусійна лава на тему завдань Пласту в обличчі т. зв. "злиття народів" і процесу асиміляції, у якій взяли участь: ст. пл. Андрій Сливоцький — провідник лави, д-р Мирослав Прокоп, пл. сен. проф. Іван Головінський, пл. сен. Дора Горбачевська, ст. пл. Богдан Колос, ст. пл. Роман Процик і ст. пл. Соня Слободян. Дві перші доповіді дали широку аналізу сучасного стану українського народу на Батьківщині та в діаспорі, вказали на небезпеки й подали проєкції на майбутнє. Д. Горбачевська подала поради й способи реакції на процес асиміляції з погляду молодої матері-пластунки, Б. Колос аналізував стан старшого пластуства, зокрема студентів, подав причини їх сповидної громадської байдужості, втечі від української громади, і висловив жаль, що провід Пласту нічого для поправи стану УСП не зробив. Основною причиною розходження поколінь він вважає незадовільний рівень українського громадського життя. Р. Процик, як учитель у школі українознавства, аналізував стан українського шкільництва на підставі особистих спостережень, ілюстрував його прикладами, остерігав перед небезпекою відходу від українського середовища навіть тієї молоді, що зберегла українську мову і настроєна патріотично. Він вважає, що Пласт повинен допомогти цій молоді знайти себе у громаді.

У своєму звіті голова ГПРади пл. сен. Яро Гладкий, згадуючи про 65-літній вік Пласту, наголосив, що наша організація, хоч діяла в різних умовах під різними назвами і в різних країнах, ніколи не втрачала своєї ідейної і організаційної єдності, завжди був Пласт на службі Богові й Україні. Дискусії, непогодження щодо форм дії Пласту, критика корисна, бо ж вона поживає думку і діяльність, але не сміє бути серед нас ні проявів інквізиції, ні самоспалення. Пласт може сприйняти навіть найсильнішу критику, але ніколи не перестане уважати себе вартістю самою в собі, організацією, яка має служити українській спільноті. У Пласті приблизно 10 тисяч членів, з того 1/3 дорослих, які повинні себе виявляти у громадському житті. Не слід турбуватися, що статистика показує спад членства. Існуватимем доти, поки самі цього хотітимемо.

Голова ГПРади подякував ГПБулаві за жертвовну працю і запропонував дати абсолюторію уступаючій ГПБулаві.

Номінаційна комісія подала дві листи кандидатів на членів ГПБ. Щоб облешити обрання нового проводу, кандидати з листи ч. 1, на якій були провідники в більшості з попередньої каденції, зрезигнували. Обрано новий провід з листи ч. 2 у такому складі: голова ГПБ — **пл. сен. Любомир Романків**, заступник і кер. виховної дії — **пл. сен. Слава Рубель**, **пл. сен. Юрій Богачевський**, **пл. сен. Віктор Яворський**, **пл. сен. Михайло Василик**, **пл. сен. Теодосій Самотулка**, **ст. пл. Борис Сірський**, **пл. сен. Петро Содоль**, **пл. сен. Люба Крупа**, **пл. сен. Анісія Мандзій** і **пл. сен. Зенон Дуда**. Склад ГПРади: голова **пл. сен. Яро Гладкий**, **пл. сен. Дмитро Попадинець** — заступник, **пл. сен. Анна Корінець**, **ст. пл. Богдан Колос**, **пл. сен. Тоня Горохович**, **пл. сен. Тарас Дурбак**, **пл. сен. Василь Янішевський** і заступники: **пл. сен. Володимир Рак**, **пл. сен. Роман Копач**, **пл. сен. Володимир Соханівський**.

На зборах діяли такі комісії: номінаційна, виховна, госп.-видавнича, статутова, резолюційна, підготовки третього пл. конгресу і обрання Начального Пластуна. Їх праця віддзеркалена у резолюціях. Вони будуть подані в черговому числі. Ритуалом передання відзнаки голови ГПБ з попередньої каденції новообраному голові та співом пісні закарпатських пластунів закінчилися Збори VII КУПО.

Атмосфера нарад, не зважаючи на деякий дисонанс, що його витворили деякі учасники дискусії, була ділова, були зворушливі моменти, гідні справжніх пластунів; у всіх виступах пробивалася турбота за збереження Пласту при оригінальних джерелах, за його дію на оригінальних основах Дрота.

Володимир Соханівський

Я аварець, таким народився й іншим мені не бути. Перші люди, яких я побачив, розплющивши очі, були аварці, перші слова, які я почув, були аварські. Перша пісня, яку мені проспівала над колискою мати, була аварська пісня. Аварська мова стала моєю рідною мовою. Це найдорогоцінніше з того, що в мене є, та й не тільки в мене, а у всього аварського народу.

Аварів небагато, всього лиш триста тисяч. Але це й не мало. А в Дагестані є поети, що пишуть мовою, якою розмовляє дві тисячі чоловіка.

Расул Гамзатов (переклад з аварської)

“ТИЖДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ” У ТОРОНТІ

Мабуть, це вже стане традиційним у Торонті та в інших пл. осередках, що в жовтні всі улади Пласту, батьки й громадянство відмічують “Тиждень Українського Пласту” різними формами активності, починаючи від декорування Пластового Дому і на різного роду імпрезах кінчаючи.

Мета такого “Тижня” — виявити не лише творчу помисловість юнацтва, стиль праці окремих уладів, але й дати нагоду для ближчого контакту пластуна з громадянством.

У програмі “Тижня УПласту” було: відкриття (участь у Богослуженні, збірка членства Пл. Станиці, відзначення деяких членів за працю, переходу до старших уладів, прийняття нових членів); святкова вечора з розваговою програмою і забавою; дискусійна лава сеньйорату на тему: “Вклад Пласту в життя української громади в Канаді в минулому й сьогодні”; новацькі зайняття при зустрічі з відвідувачами; вечір старшого пластуна з розваговою програмою при каві й солоднім та музиці; юнацька ватра, на якій були гостями етнічні скавти; Листопадовий марш, т. зв. “ходотон”, на закінчення “Тижня”, у якому брали участь — новацтво, юнацтво, старше пластуно і сеньйори, а крім Пласту, члени ОДУМ-у, СУМ-у і Комітету Оборони Мороза. Ходотон починався в парку біля пам’ятника Лесі Українки, куди прибули пластуни після Богослужби, тривав до шостої години вечора і кінчився біля Пластового Дому. Закінчило цей ходотон багато пластунок і пластунів. Хоч цілий час ішов дощ, але учасники виявили завзятість і витривалість, а з тим і розуміння ідеї цього зусилля, пов’язаної з відзначуванням 1-го Листопада. Для символічного святкування пошанування листопадових героїв складено вінок біля пам’ятника Невідомих Героїв перед міською ратушею і відспівано український національний гімн.

Ходотонем усі ми — учасники його — намагалися заманіфестувати, що загал пластунів з’єднаний думками і переживаннями з творцями руху спротиву в Україні і готовий докладати зусиль, щоб ідеали, за які віддали життя герої чину 1 Листопада і за які страждають сьогодні в Україні, жили вічно в наших серцях і в майбутніх поколіннях пластунів.

Гроші, зібрані з ходотону призначені на потреби комітету оборони В. Мороза.

Подано скорочено за матеріалами **пл. сен. Марії Павлишин**

Цікавий матеріал подали учасники дискусійної лави, що відбувся у програмі “Тижня Пласту”. Учасниками її були: Ліда Палій, Юрій Даревич, Роман Вжесневський, Іван Винницький і Ярослав Хоростіль, провідником лави був Василь Палієнко. Л. Палій подала перелік тих форм діяльності Пласту, які пов’язані з культурою і подала сугестії щодо тих форм, які треба впровадити чи поліпшити в майбутньому. Слово Ю. Даревича про вклад пластунів у громадсько-політичне життя українців діаспори друкуємо в цьому числі ПШляху. У добре опрацьованому матеріалі Р. Вжесневського про вклад пластунів у

господарське життя подана аналіза росту українських підприємств у Торонті, а зокрема участь у тому пластунах. І. Винницький зібрав дані про пластунах (нон) у науковому житті української діаспори, зокрема тих, що живуть у Канаді. Я Хоростіль, відомий спортовий діяч, накреслив участь пластунах у спорті в Україні й діаспорі, звернувши увагу на його важливість у житті молоді, зокрема пластової.

Після виступів учасників лави була жвава, а навіть "гаряча" дискусія. Маємо в плані подавати в майбутньому на сторінках ПШляху цікавіші доповіді цієї лави чи хоч виїнятки з них.

Реданція.

Марта Тарнавська, ЧП

ДВАДЦЯТИП'ЯТИЛІТТЯ "ЧОРТОПОЛОХІВ"

(Слово Головного Чортотополоха на
Ювілейній Зустрічі 11 вересня 1976
року в Лігайтоні)

Була раз у Нью-Йорку якась наша імпреза і був на залі гість — українець з Австралії. "Як називається цей промовець?" — запитав він сусіда. "Це — кажуть йому — Іван Іванович". "А хто такий цей Іван Іванович?" "О, — каже сусід, — Іван Іванович — це відомий в Америці пластун!" Гість з Австралії трохи подумав і сказав: "Знаєте, у віці Івана Івановича треба бути чимсь більше, ніж відомим пластуном!"

Коли курінь молодечої організації святкує 25-ліття свого існування, то це викликає цілу низку рефлексій. Не всі вони приємні. Співосновниці куреня можуть мати велике задоволення з фанту, що створена клітина не загинула, а виросла і дозріла, але в той же час вони можуть поставити собі і ряд прикрих питань: 25 років тому постав перший старшопластунський гурток Чортотополохів. Співосновницям його — старшим пластункам — мусіло бути тоді принаймні по 18 років. Звичайна арифметика

нам каже, що цим співосновницям минула уже четверта денада життя. І тоді насувається драстичне питання: Що тримає цих жінок середнього віку в молодечій організації? Яке в них виправдання на те, що вони вже 25 років є Чортотополохами?

Якби сьогодні на нашому святі були присутні самі лиш члени-основниці, то це не було б свято радісного ювілею, але жалобна академія великого смутку і на поставлені питання було б трудно знайти позитивну відповідь.

На щастя, Чортотополохи за тих 25 років росли і виросли! Сьогодні стоїть поруч пластунок-сеньйорон цілий курінь старших пластунок. Ця наша молода молодь — це найвища рація існування Чортотополохів. Пласт — це організація молоді, не для молоді, це організація не просто виховання, а самовиховання! Чи треба ще підкреслювати, що в такій молодечій організації саме молодь мусить бути в центрі уваги? Старшопластунський наш курінь своєю організацією таборів, своєю виховною працею з юнацтвом здобув уже собі ім'я серед пластунах і приносить добру славу імені Чортотополохів. Старшопластунський наш курінь — це наша дорога в майбутнє, це запорука, що наше плем'я

житиме і що воно триваліше, ніж життя одиниць.

У нашій організації є місце і для пластового сеньйорату. Але сумно виглядає той сеньйорат, що став тільки товариством взаємної адорації, товариством носталгійних спогадів. Для пластуна-сеньйора замало бути "відомим пластуном". Пластун-сеньйор мусить бути в першу чергу громадянином. Громадяни виховані в Пласті мають особливий обов'язок перед громадою, а сеньйорські пластові курені зокрема повинні виправдати своє існування вкладом послідовної, позитивної, організованої громадської праці. Такою працею не є демонстраційні виступи ані спалахи спорадичної активності влаштуванням випадкових імпрез та товариських зустрічей. Послідовна організована громадська праця вимагає планового підходу, величезного і витривалого зусилля на протязі довгих літ.

Я назву тільки три приклади справжньої громадської праці пластового сеньйорату, праці, що залишає тривалі сліди на майбутнє:

1) Акція фінансової підтримки для Енциклопедії Українознавства,

що її на протязі багатьох років вели курені "Ті, що греблі рвуть".

2) Організація таборів "Стенки культури" та ціла серія мистецьких виставок, що їх влаштовують від багатьох років "Перші Стенки".

3) Довголітня праця над організації, веденням і ростом активної громадської української бібліотеки, що її ведуть у Філядельфії Чортотополохи.

"Ті, що греблі рвуть" спричинилися до мобілізації не лиш фондів, але й публічної опінії для підтримки одного з найповажніших починів еміграції. "Перші Стенки" створили в нашій громаді атмосферу більшої уваги для справ культури. Чортотополохи своєю бібліотекою підсилюють українську свідомість та освіченість громадян нашого міста і уможливають нормальне на доброму поземі навчання одної з більших українознавчих шкіл в Америці.

25-літній білянс Чортотополохів виглядав би сьогодні зовсім інакше, якби не було старшопластунського куреня і якби не було Бібліотеки Чортотополохів. Може, тоді і не варто було б їхати нам сюди на цю ювілейну зустріч...

... боротьба народів завжди супроводилася боротьбою мов. Та не завжди доля мови залежить від долі народу. Нехай народ і скорений, але коли він зберігає свою мову, він однаково залишається сам собою серед інших. Якщо він змінює свою мову, то вже більше не існує, а стає частиною іншого народу, сильнішого. Не кожен народ у багатовіковій історії людства міг знайти в собі силу духа, щоб у годину політичної скрути відстояти і зберегти свою мову, отже, й самого себе.

А. Матвієнко

“ДМИТРО ДОНЦОВ — ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ”

(Михайло Сосновський, НТШ, Бібліотека Українознавства т. 33, 1974, рецензія)

Прочитавши цю книгу, читач відчуває вдячність для автора книжки та почуття глибокого жалю, що автора її нема вже між живими, що відійшов у такому ранньому віці. Автор міг ще так багато дати подібних праць, як згадана вгорі книжка. Вдячність наша для автора за солідність, академічну об'єктивність, за щирість, з якою без зайвої фразеології, тенденційності, бляшаних закликів для “полоскання мозгів” подав силуетку людини, яка відіграла таку велику роль в українському житті в останніх десятиріччях. Солідність при опрацюванні книжки відразу помітна, вистане поглянути на список використаної бібліографії, на прецікаві примітки до текстів майже на кожній сторінці. Для читача, який зацікавлений політичними чи загальнофілософськими й громадськими проблемами українства, книга Сосновського дає вникливу аналізу еволюції українського націоналізму, його позитивів і негативів, його впливу на державнотворче думання українців.

Список дослідників, симпатиків і критиків Донцова, його сучасників, конфронтація поглядів Донцова з думками світових істориків, соціологів, літературознавців, економістів, філософія, політиків, що їх подає автор на сторінках книги, — все це дає змогу читачеві глибше і краще розуміти тямку, дефініцію народу, нації, духовости, факторів, що цю духовість розвивають, ушляхотнюють, поглиблюють і спрямовують у бажаному напрямі, як також і факторів, які її руйнують. Сьогодні навіть і серед “політиків” є багато таких, що не розуміють як слід, що це волонтаризм, справжній соціалізм, демократизм, мораль, етика тощо.

Основним завданням книги Сосновського — подати портрет Донцова, в контексті його ідей, інтерпретації “чинного націоналізму”, цілої творчості й життя. Прочитавши книгу, читач не може відразу збагнути чи автор любить Донцова, чи навпаки. По застанові залишається враження, що Сосновський ставиться до Донцова як добрий і мудрий син до сильного батька, з яким той син бажає дискутувати на тему їх переко-

нань, щоб поменшити розходження, які їх ділять, сконфронтувати батькові переконання з новими ідеями й умовами, серед яких тепер живе син. У дискусії автор користується метою приязного переконання, терпеливого і завзятого шукання правди в поглядах на життя одиниці і спільнот. Уже навіть сам факт, що книга мала появиться ще за життя Донцова є доказом, що Сосновський не відчував до нього неприхильності.

У книжці згадка, що символом Донцова у його працях могла бути голова вовка з злосливою, зубатою і відкритою пащекою, готовою вкусити будького. По прочитанні книги той вовк стає лагіднішим, присвоєнішим, майже ягням. Стає жаль, що талановитий Донцов не дожив бодай до сотні літ, щоб могли його мислі наблизитися до символу хреста — універсального символу любови, і тризуба, як символу українського всенародного прямування до здійснення ідеалів. Таке поєднання цих двох символів у житті напевно значно прискіпило б зодбуття української держави.

Портрет Донцова у книжці Сосновського реальний. Це немов фільмова стрічка, з якої вичитуємо етапи життя Донцова — його юність, середовище й обставини, в яких він виросав, доба, в якій формувався його світогляд і в якій він жив, творив. Читач подивлятиме багатющу творчість, її великий вплив на нашу спільноту, а також довідається і про еволюцію світогляду Донцова з соціаліста-марксиста до націоналіста з “вовчою пащекою”. Еволюція була дуже повільна. На схилі життя Донцов став розсудливіший, поміркованіший мислитель, який сприйняв по новому символ хреста і меча, розумів хрест, як символ любови, а меч, як символ шляхетности і необхідности моральних чеснот для людини, що їх він перед тим не доцінював, негував, нехтував ними по думці “мета освячує всі засоби”. Цим чесним, об'єктивним змалюванням портрета Донцова й аналізом його творчості Михайло Сосновський створив і собі (можливо й несвідомо, бо був він надто скромний, шляхетний) пам'ятник людини небуденної, провідної не тільки серед своїх однодумців, але в цілому народі.

Крізь цілу його працю простягається сильна, невгнута, видна й чітка нитка філософських тямок про змаг не тільки за “сильну”, але й “цілу” українську людину зі всіма її людськими потребами, слабостями, засадами моралі, етики, свободної волі, інтелектом і всім тим, що складається на традиційне розуміння характеру. Відчувається, що автор бажав би,

щоб весь український народ був таким, бо тоді буде і “сильна” і “ціла” нація без “луччих” людей і “смердів”, а демократична, у якій “владарна каста” знає, що не тільки підвладні мусять їй служити, але й вона сама служити повинна, бо в іншому випадку таку “владарну касту” кидають на сміття і вибирають собі іншу, ту, яку народ вибере, і яка з народу походить, йому відповідає і йому служить. Книга Сосновського — це свого роду визов суспільним провідникам, до яких вимоги більші, скомплікованіші, виконання яких вимагають великих знань, досвіду, здорових високих ідей, здібностей громадського трибуна, бо сьогодні народ на вищому рівні освіти й національної свідомості і вміє розрізнити доброго провідника від демагога. Книга М. Сосновського і його аналіза “чинного націоналізму” змушує мислити. Вона гідний вклад в історію розвитку українського політичного і філософського мислення.

В. С. Жизномирський

З НОВИХ ВИДАНЬ

ЛАСТІВКА. Видала ст. пл. Віра Шембель, Крайова Референтна Новачок. Пласт — Організація Української Молоді, Крайова Пластова Старшина в ЗСА, Виховний Сектор, Булава Крайової Комендантки Пластунок. Філядельфія, січень 1975. Сторін 60 + обкладинка.*

Зовсім випадково попав мені в руки збірник “Ластівка”. Припадково, бо не зустрів я згадки про це видання в жодних пластових публікаціях, ані не чув ні від кого про його існування. Лише коли я принагідно відвідав канцелярію КПС США при кінці минулого року і спитав про нові видання, мені запропоновано цю брошурку.

На самому вступі хочу зазначити, що мої критичні зауваження не подумані як докори в бік авторки, ні не призначені для знеохочення її. Жоден твір людських рук не є перфектним, але Пласт учить нас працювати над собою й змагати до ідеалу. “Новачка старається бути щораз ліпшою” — ця точка Новацького Закону зобов’язує не лише новацтво, але й виховників (-ниць), які дають йому приклад. Тому, якщо обговорює-

* Примітка: Дивно, що досі, всупереч виданим вказівкам у Житті в Пласті, деякі діловоди пишуть і **друнують** свої назви з великої бунви. РЕД.

мо негативи видання, то лише щоб указати, яких помилок треба вистерігатися і що можна зробити краще в майбутньому.

Сестричці Вірі треба висловити признання за пророблену роботу. Вона збрала матеріал, який безумовно стане в пригоді виховникам (-цям), а зокрема тим, що хочуть переводити вмілість “Посестра крилатих”.

Технічне виконання видання слабе. Бракує стандартних бібліографічних інформацій, напр. не подано, яким накладом видано цей збірник. Циклостилевий друк у висліді дав багато навизначних місць, зокрема коли мова про рисунки й музичні ноти в тексті. Якщо мова про ноти, то підписаний текст не завжди йде в парі з поданими музичними звуками — тут не дотримано загальноприйнятого способу підписування слів пісні під її нотами.

При переписуванні тексту на матрицях пороблено багато типографічних помилок. Напр.: Роботаа, шкарлупинка (стор. 1), біль (стор. 5), пташкуяка, заберите (стор. 9), абе (стор. 20), кріста (стор. 39) і ін. Ці помилки треба було справити перед друком.

Якщо говорити про підбір матеріалу до збірки, то він залишає дещо до побажання. Як знаємо, гра є підставовим виховним засобом у новацтві. У тексті маємо всього 13 ігор, з яких, одначе, лише три можна тематично пристосувати до збірки (зн. мають щось спільного з птахами). Шкода, що авторка не покористувалася випусками Бібліотечки ВОР, як: “Збірник Гор для Дітей Новацького Віку” і “Три з Вогню Орлиної Ради”, чи й іншими збірниками, — там можна було знайти більше відповідних ігор.

Можна було використати в збірнику цікаві елементи українського фолклору, але, на жаль, цю нагоду прогавлено. Маємо, напр., багато чудових загадок про птахів, але даремно шукати їх у “Ластівці”. Подаючи матеріал про журавля, можна було згадати про інші журавлі — при криницях в українських селах. А про такого типово українського птаха, як соловейко, нема в збірнику ні одної згадки!

Отже, бачимо, що використані джерела відбилися некорисно на праці авторки. З поданих 13-ох позицій бібліографії лише чотири є українські. Чому? Адже завдавши собі трохи труда, можна було знайти стільки українських джерел, щоб надати збірці рідного характеру. Навіть підсоветські видання сповнені вартісним матеріалом. А з чужими виданнями довело-

ся авторці нелегко справлятися. Це і, мабуть, обмежений контакт з птахами дали в висліді такі дивовижні ствердження, як:

● Ластівки “гнізда будують у природних закамарках дерев, каміння, в пісках чи болотах; мають гнізда у формі горнятка чи пляшки” (стор. 12). Можливо, в деяких країнах це підповідає правді. Українська ластівка однак гніздиться передусім під стріхами хат, гніздо ліпить з болота (глини) в формі пів- чи чвертькулі. А чей же ми базуємо зайняття в Пласті на елементах української (а не азійської чи іншої!) культури!

● Горобець “трілює, як співає” (стор. 12); “спів у нього, як свист чи тріль” (стор. 42). Я бачив тисячі горобців, у різних країнах, на кількох континентах, але ще не зустрічав такого, який свище чи трелює. Свище кос, трелями співає соловейко, але горобець тільки й тільки цвірінкає.

● Дятли “літають скорим, шарпаючими летами крил” (стор. 19). Поминаючи неграматичність речення (скорим — летами), що таке “шарпаючі лети крил”? Мені важко це уявити і сумніваюся, чи інші виховники, а тим паче новацтво зможуть це зрозуміти?

Треба зважати теж, щоб поданий матеріал не суперечив сам собі. І так на стор. 7 перестерігають перед уживанням металевієї посудини на пташину купіль, а на стор. 40 радять ужити на те стару покривку із смітника, яка найчастіше буває якраз металева!

У збірці таки забагато прогріхів проти української мови. Наведемо такі:

● “В горячі дні пташки оцінюють свіжу воду по купелі” (стор. 7). Оцінювати можна золотий перстень чи расового коня на ярмарку, чи навіть янусь пропозицію. У кожному випадку тут справа у визначенні вартості. Та це не те саме, що “цінити” — зн. уже знати вартість і уявляти її високою.

● “Діставши ідею побігла вона шукати за Галею” стор. 29). На жаль, навіть у деяких наших поважніших виданнях (не нажучи вже про поточну мову) закрався звичай перекладати деякі англійські слова українським терміном, який звучить подібно, та має інше значення. Найбільше надуживаємо слів “ідея” і “проект”. В українській мові слово “ідея” означає світлі напрямні, мети, до яких прямуємо (напр. “ідея незалежності України”, або “ми всі служимо одній ідеї”). Це не те саме, що зовсім проста думка, що нагло прийшла до голови (ідея).

“Проект” по-українськи означає пропозицію, плян (напр.: “я маю проект, щоб ми провели вакації над морем” або “мій проект розташування табору був змінений”). Це зовсім не покривається з англійським поняттям якогось дефінітивного завдання, над яким хтось працює чи вже його виконав (проект). Раз настає виконання, то це вже не проект, а реалізація.

● “...іншу звірину без ріг...” (стор. 38). Має бути: без рогів.

● “Грачі на мають повторяти ті звірі чи рослини, які вже були згадані” (стор. 38). Повинно бути: “...тих звірів чи рослин”....

● “Грач котрого доторкнуто тоді міняється місцем з особою в середині колеса” (стор. 39). “Колесо” — це прилад, на якому їздить якийсь засіб транспорту, як тачки, авто, карета, літак. Діти ж до гри стають у коло.

● “унсовий” (стор. 15), “руфінг”, “вошер” (стор. 16), “плястиліни” (стор. 23), “стайрофому” (стор. 26), “стуардеска” (стор. 28), “елбов” (стор. 30), “фармер” (стор. 38). На всі ці поняття існують відповідні українські слова. Чому “Ластівка” не перейшла мовної коренти? Сором нашої найбільшої крайової пластової організації, що фірмувала видання, яке так різко відбігає від постанов Пластового Конгресу Другого щодо української мови!

Більшість із наведених хиб можна було легко уникнути, коли б рукопис перед друком перейшов відповідну редакційну перевірку. Орлиний Круг має завдання видавати допоміжні матеріали для новацьких виховників, і властиво “Ластівка” повинна була вийти як випуск “Бібліотеки ВОР”. Правда, в нас кожний має амбіцію видавати сам для себе. Це краще вдається більшим і багатшим з’єднанням. А малі організації на тому терплять, не маючи змоги ні самим видавати, ні не маючи доступу до вартісних матеріалів, які хтось інший випустив лише для свого вузького кола. Тому методичні матеріали треба видавати центрально, концентрувати розсіяні сили для легшого виконання завдань й розповсюджуючи видання по всіх клітинах. У випадку видань для новацьких виховників це мав би робити Орлиний Круг. Чому “Ластівки” не видано через Орлиний Круг і його “Бібліотечку ВОР”, знає найкраще сама авторка. Однак треба усвідомити собі, що Орлиний Круг тепер не в силі виконувати своїх завдань. Останнє число журналу “Вогонь Орлиної Ради” (ч. 43) вийшло в грудні 1973 р. Останній випуск “Бібліотечки ВОР” (“Пластовий Новак”) появилася п’ять років тому! Провід Орлиного Круга затратив зовсім зв’язок з діючими новацькими виховниками й виховницями і не має ніякого впливу на новацьку працю. До того спричинилася ухвала останніх Зборів КУПО, щоб Орлиний Круг обмежити до рівня ГПБ і не поширювати покищо на країни. Але це — не єдина причина.

Розсвареність, брак толеранції до поглядів інших, нерелевантні теоретичні вимоги до виховників, яких неможливо здійснити на практиці, резигнація більшості членів Проводу Орлиного Круга, обраних на його останній Великій Раді — все це

Д-р Степан Зошук

ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПРО ПЛЕКАННЯ ЗДОРОВ'Я

Як пов'язані зуби із здоров'ям?

(Закінчення)

Алексіо Каррель, визначний дослідник і хірург, виявив у 30-их роках, що у США кожний 23-й мешканець був у заведенні божевільних, а у 60-их роках, із звіту през. Дж. Кеннеді виходить, що кожний 12-ий мешканець — божевільний. Кушаков з Льюзани досліджував питання надбілокрів'я після спожиття щоденних страв; число білокрівок більшає лише тоді, коли десь у нашому тілі появиться заразне вогнище, запалення, затроєння, напр., отруями з розпаду білків у кишках, отже це виразне явище оборони організму перед пошкодженням. Те саме діється після спожиття варених страв, солодошів, алькоголю, опту. Зате всі сирі рослинні харчі, джерельна вода, навіть сире молоко і яйце такої реакції оборони не давали.¹⁾

Пригляньмося одному з його дослідів: Кушакоф дає дитині на сніданок горнятко какао або чоколяди з солодким (цукром) і молоком, скибку хліба з маслом. Коли перед сніданком у крові він знайшов 7000 білокрівок, то 5 хвилин по сніданку їх було уже 8000, а по 10-ох хвилинах — 10,000, за пів-

розкладає Орлиний Круг* з нутра. До новацьких виховників слід ставити вимоги, але вони мусять бути можливі до здійснення. З виховниками (зн. впорядниками роїв, гніздовими) треба мати живий, постійний і безпосередній контакт. Охочих людей треба втягати до праці, трактуючи їх по рівному. У відносинах з виховниками слід керуватися Пластовим Законом. Тоді й будуть руки до праці, буде можливість реалізувати в терені напрямні, опрацьовані центральним проводом, успішно проходитимуть вишколи і можна буде публікувати високоякісні матеріали.

Реасумуючи "Ластівку": вартісний матеріал, який одначе потребує критичного підходу й дальшого розпрацювання з боку виховника, що хоче вжити його в своєму рою. Сестричку Віру Шембель заохочуємо до дальших подібних починів, беручи до уваги завваження, викликані її першою працею.

Орест Гаврилюк, 13. 111. 1976.

^{*)} Чи не пора врешті той чужий "круг" замінити українським "колом"? По-українськи "круг" означає круглу поверхню чи ділянку, горизонт або круглий предмет (напр., круг у бочці). РЕД.

години аж 13,000. Коли часто їсти, то білокрівок більшає. Особливо їх кількість більшає, коли їсти харчі, варені у щільно зачинених посудинах (горшки "престо"), і коли їсти консерви. А консерви мають ще цілий ряд речовин, які шкідливо впливають на здоров'я.

Т. зв. злаки, "Frühstück-Cereals" (Food and Nutrition, Consumer Bulletin, Annual 1971) складаються із сухих вуглеводнів зерна, які по перерібці дають м'яку і повітря; білковини в них майже знищилися високою температурою під час мелення. До них додані ще численні хемікалії, і через те ціна стала чотирикратно вищою, ніж якби їх зробити собі самому із зерна. Треба зерно тільки змолоти в млинку і заварити впродовж п'яти хвилин. Піднесемо ще вартість такої страви, коли додамо стертої моркви чи іншої городини, овочів і прянощів.

Ще декілька прикладів із життя. У Кенії живуть два племена — Масаї і Кікую. Перші випасають худобу, харчуються сирами, кров'ю, молоком і м'ясом; Кікую управляють землею і живляться головно рослинним харчем. Масаї високі ростом, молодь м'язиста, вони відважні, у молодших не запримичують покищо вапніння судин, сповидно здорові виглядом, їх нащадки ростуть у висоту, мов тополя, сповидно вони життєрадісні, метушливі, але цей стан швидко минає. Це саме є і в Кікую. Причиною є харч, бо вони дають у землю штучні погної, від них земля хворіє, її обсідають галапаси. У землю сиплють отруї типу ДДТ, щоб "лікувати" землю, а тимчасом це цвях до домовини. Всі ці спостереження дуже важливі з уваги на життєву вимогу, щоб землю управляти природним способом і запевнити їй повне здоров'я, а з тим дбати про природні складники плодів цієї землі.

Сила м'язів у молодих масаїв перевищує її в кікую на 30%. Кікую не їдять нічого зеленого, як, зрештою, не їдять його і масаї. Кікую хворіють головно малокрів'ям (анемією), спричиненим зростаюстцем (анкильостомом доудені) і глистами; поширені теж корчії (малярія). Страви у них головно варені, тому кікую хворіють вбогістю у кров, загниллю зубів, кривухою костей, хронічною виразкою. Смертність новородків близько сто на тисячу родів. Вони живуть довше, ніж масаї. Зуби в них загнивають з приводу недостачі сировини в їх харчах, недокрів'я і постійного затроєння виділинами хробаків.

Зате масаї, які їдять виключно харчі тваринного походження, мають у першу чергу дуже високу смертність плодів і новородків (500 на 1000). Ті, що виживають, без уваги на та-

кі недуги, як гнійні хвороби шкіри і очей, капавка (трипер), захробачення лентівцем (тенія) і глистами, тяжкі розладнання травлення, виглядають сильні будовою із квітучим здоров'ям, мають нібито здорові зуби. А дійсність інша. Після короткого періоду "розквіту" швидко слабнуть і старіють (так і ескімоси, харчем яких є тварини: ясна у них загнивають і зникають, зуби, оголені з ясен, хитаються, випадають, суглоби і стави штивніють, постійно затроювані отруями з кишок і ротової ями. З цього приводу постійні болі в суглубах приковують їх до ложа. Затяжний запір скріплює лише загальне затроєння тіла. І так покручені, напів зігнені, часто осліплі, вони згасають передчасно поволі, якщо не змете їх якась заразна недуга, проти якої нема в них ніякої відпорности. Ніхто з них не осягає середнього віку. Такий жалогідний кінець по короткому періоді сповидного розквіту.²⁾

Сьогодні справа з зубами змінилася на гірше: їхні діти, які ходять до державних шкіл, аж у 93% мають загнись зубів.

Народи Близького Сходу мають напрочуд гарні і здорові зуби, бо їдять у кожній порі року сировину й овочі, зернові харчі, не п'ють і не курять, в ряди годи їдять сире м'ясо, теж варене, сир, кисле молоко із звареною пшеницею, теж зелену ще недоспілу пшеницю, зварену очевидно, з добавком масла. Але в містах і в цих народів є перехід до тваринного харчу і з цього приводу поширена загнись зубів, хоч ще не в тій мірі, що в європейських чи американських дітей.

Леслі Овен Бейлі збудував оселю для сиріт біля Сіднею. Харчем їхнім були плоди землі, яку діти самі управляли. 31% тих дітей мають бездоганні зуби. Зате в цілій Південній Валії аж у 95½% у дітей знайдено загнись молочних зубів. У Гренландії знайдено загнись зубів лише у 2½% населення, а в самій Данії аж 99% населення має загнілі зуби, ясна і зубне ложисько.

Загнись зубів не можна вважати льокальною недугою, не можна її легковажити. Зуби — це важливе оруддя травлення, і їх захворіння є лише видимою познакою хворобливих дій в організмі під їх впливом, яких не запримічуємо; вони обнижують живучість цілого нашого ества — тіла, духу й душі. Загнись зубів є наглядним об'явом розпаду в нашому тілі. Ось, що про це каже Ервін Шредінгер, один із світочів, якого ставлять поруч з Бором, Айнштайном, Паскалем і Гайзенбергом. Сам він фізик і дістав нагороду Нобеля:

"Яким способом живе ество унікає розпаду? Життя бережить перед розпадом не спожиті харчі — білковини, вуглеводні та жири, і не кальорії. Все це потрібне, але їх самих не вистачає, бо в дорослих всі спожиті харчі,

коли мова про їх кількість, дорівнюють тим, які ми згодом видаємо. Але в нас залишається оте щось, що зберігає нас від розпаду. Це щось звемо виложником снаги. Без тієї снаги кожне ество котиться до розпаду шляхом ентропії. А він ніщо інше, як соняшна дужина (кальорія), що її передають соняшні проміння і яку поглощують рослини і перетворюють у життедайні речовини. Те, чим ми дійсно живимось, є порядкуючою снагою, ладом. Усе життя спирається на тому ладі, який воно черпає із всесвіту. Винахід, завдяки якому дане ество тримається на досить високому рівні, полягає на постійному вбиранні із вселенної носіїв ладу-порядку. Коли варити страви, то цей лад розхитується, а то й нищиться, настають помітні втрати в ділянці порядку якостей. Такий харч затрачує свою життедайну снагу, згідно із законом ентропії".³⁾

Шредінгерові не може причепити ніякий невіглас чи недовірок ярлика дивака-фанатика, сектанта чи апостола здор'я.

"Ми маємо між собою доріст, який при правильному думанні і харчуванні виріс би на чудовий тип людини, перевищаючи все досі відоме. Не можемо уявити покоління з чудовою побудовою тіла, з дебелими, сильними зубами, повне снаги, щасливе, яке було б спроможне взятись до завдань життя з чистим і чинним духом? Чи уявляємо людину, яка — сповнена уповання і відваги, віри, незломна у переконаннях, чесна, добра і переможна, з піднесеною головою, повна надії — прямувала б до мети шляхом, що уможливив би їй перебрати спадщину віків? Чи це мусить залишитись тільки мрією? Цю мету можемо осягнути!"⁴⁾

З наведеного виходить, що свідомі своїх завдань батьки, священники, вчителі, виховники Пласту, СУМ-у чи іншої організації, садочків, опікуни в домах для старших повинні повернути "бідним селянським харчам" їх почесне місце при вирощуванні молоді істоти.⁵⁾ Каригідно зводити дітвору і молодь на манівці, подаючи їм ласощі, вироби з білої муки, харчі тваринного походження та ще й у сьогочасних розмірах, заливаючи їх переповнені шлунки всякими алькогольними і безалькогольними напінками, спонукуючи вдихувати дим із тютюну, який куримо, даючи їм "добрий" приклад.⁶⁾

Розвиток людини вимагає найдовшого часу з-поміж усіх живих істот. Коли перші зуби з'являються у третьому місяці життя замість у шостому, то це вже грізне "опам'ятайся!", не прискорюй біологічного годинника! Харчі тваринного походження мають властивість прискішувати хід біологічного годинника, але лише в певних напрямках. Через згадані харчі приходить до голосу статевий гін далеко швидше, ще перед завершенням розвитку тілесно-духової цілости. Добробут — це більший ворог людини, ніж біда. Скромний харч і добрий приклад щодо зовнішнього вигляду важливі для виховника.

Дряхлі зуби, опасистість, великі животи і сопух з рота тяжко поєднати з ідеалом виховника.

Бібліографія:

1) Kushakoff, Nouvelles lois de l'alimentation humaine basees sur la lencocytose digestive — F. Rouge Cio, S. A. Lausanne, 1937.

2) Kenya Medical Department, Annual Report for the 1933, pp. 25-29.

3) E. Schredinger, What is Life? The Physical Aspect of Living Cell, Univ. Press Combridge, 1951.

4) Mepherston Laurie, The Nature hits Body.

5) Ruth Harrison, Animal Machinen, Vincent Stuart Publisher Ltd., London, 1964.

6) Годівельники худоби, свиней, телят, птиці, риби тощо добавляють до їх корму всякі "ліки" з метою підвищити їх вагу. Ті "ліки" це: пеніциліна, стрептоміцина, хлорамфеніколь, гетрацикліна та інші гормони, утихомирювачі, уделікатнювачі, арсенікові сполуки та ін. — все це додають до м'яса. А крім того, ДДТ, ртуть, оливу тощо.

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

від 1 вересня до 30 листопада ц. р.

США:

\$20.00 — пл. сен. Ярослав і Мася Ганкевичі, Чікаго.

\$13.75 — пл. сен. д-р Андрій Леміш-на, Балтімор.

\$8.00 — пл. сен. д-р Богдан Сацюк, Маягез.

по \$5.00 — пл. сен. д-р Міляс Лебедович, Дітройт; пл. сен. Богдан Михайлів, Вудсайд.

\$3.00 — пл. сен. Ростислав Ратич, Едісон.

по \$2.00 — пл. сен. Ірина Кравців, Філадельфія; пл. сен. Іванна Медвідь, Гардфільд; пл. сен. Василь Колодчин, Воррен; пл. сен. Мирон Салдит, Албакверк; пл. сен. Галина Пісецька, Балтімор; пл. сен. монс. Степан Сулик, Перт Амбой.

КАНАДА:

\$10.00 — пл. сен. Тоня Торохович, Торонто.

\$2.00 — п. Василь Габрович, Гамільтон.

АВСТРАЛІЯ:

\$5.00 — пл. сен. Роман Павлишин, Курпару.

Від 1 вересня до 30 листопада ц. р. склали на пресовий фонд "Пл. Шляху":

Із США 12 датків	\$66.75
З Канади 2 датки	12.00
З Австралії 1 датон	5.00
Разом	\$83.75

Замість квітів на могилу
дорогого Учителя

св. п.

проф. д-ра

МИХАЙЛА ГУЦУЛЯКА

складаю \$10.00 на пресовий фонд

"Пл. Шляху"

пл. сен. Тоня Горохович
Торонто, Канада.

Листування

До

Редакції "Пластового Шляху"

в Торонто.

Дорогі Друзі!

Прошу помістити у найближчому числі "Пластового Шляху" оцю мою заяву:

У 50-ому числі "Пластового Шляху" найшов я мою статтю "За фізичну обнову сеніорів". Читаючи її ствердив я, що вона не тільки скорочена, але й перероблена й то так, що до деякої міри втратила свою переконливу силу, а до того попало до неї декілька нісенітниць. Ось наймаркантніші з них:

Вже перше речення статті після обрізання початку "Помер несподівано від серцевої атаки" втратило сенс.

На стор. 41-й рядок 17-ий здолу "убивця ч. 1" замінено невірно "хворобою ч. 1".

На стор. 42-й рядки 19-20-ий побічне речення має звучати: "що сприяє постанову вогнищ нагромадження в них товщевих речовин". Пропущення чотирьох слів дає недоречність.

На стор. 43-й рядок 2-ий згори має бути "одноокис вуглення", а не "двоокис".

На стор. 44-й рядок 7-ий згори має бути "їжа повинна бути вбога особливо на тверді звиринні товщі".

Це тільки частина перекирвань, які особливо вимагають виправлення.

Передрук цієї моєї статті є дозволений, але не дав я дозволу на ніякі зміни її тексту. Тимчасом її перероблено зовсім без мого відома й тим то за цілість змісту в цій редакції не відповідаю. Зацікавлених здоров'ям сеніорів відсилаю до оригіналу поміщеного в Бюлетені 7-го Куреня УПС ім. А. Войнаровського "Вузли Дружби" ч. 10 під гаслом "Шляхом Обнови".

СКОБ!

Пл. сен. Микола Грушкевич